

REPUBLICA MOLDOVA: TREI DECENII DE INDEPENDENȚĂ

Argument

Anul 2021 a fost bogat în evenimente și, în mare măsură, a produs emoții pozitive și speranța că lucrurile au pășit pe făgașul cel bun. Totuși, acest an a fost și un punct de reper al istoriei noastre moderne, un moment de rememorare a evenimentelor care s-au produs timp de 30 de ani de la actul de înființare a statului nostru. 27 august 1991 indiscutabil a fost o piatră de hotăr în soarta Moldovei. În acea zi moldovenii au trăit cel mai vibrant și mai frumos vis, iar Declarația de Independență a constituit cel mai important, cel mai integru și perspicace text adoptat vreodată de generațiile postbelice de moldoveni. Declarația de Independență a mai fost și un testament politic lăsat de frunțașii Mișcării de Eliberare Națională din anii 89-91 ai secolului trecut, care trebuia să călăuzească urmașii la fapte vrednice și lucruri bune pentru a construi o țară liberă și prosperă.

Timp de trei decenii Republica Moldova a cunoscut realizări notabile în afirmarea sa internațională, edificarea instituțiilor democratice, crearea bazelor economiei de piață. Din păcate tot în acest timp am demonstrat că rămânem a fi fiii risipitori ai șanselor istorice și am traversat momente dificile, marcate de hoție și autoritarism.

În această cărțuție am înmănunchat mai multe materiale publicate pe pagina Moldpres pe parcursul anului și care rememorează cele mai importante evenimente care s-au produs în țara noastră în cei 30 de ani de independență. Este aportul nostru la procesul de conștientizare a evoluției noastre pe parcursul celor trei decenii, este un demers jurnalistic menit să consolideze memoria noastră colectivă.

Articolele inserate reflectă în detalii clipele de bucurie, ale îndeplinirilor, dar și durerea ratărilor și suferințelor. Am avut un război pentru integritatea teritorială, în care ne-am confruntat cu un amestec brutal din afară și în care am pierdut oameni de înaltă calitate, adevărați patrioți ai neamului. Am făcut reforme îndrăznețe, dar și pași înapoi, care ne-au costat scump. Am

realizat proiecte de succes, dar am fost și martorii unor jafuri care au uimit lumea. Am făcut pași curajoși în relațiile externe, apoi ne-am trădat prietenii. Am avut de toate: și bune și rele, și frumoase și urâte.

Toate aceste evenimente zi de zi, lună de lună au fost reflectate la rubrica «Republica Moldova - trei decenii de independență». Le-am adunat în această lucrare pentru a avea la îndemână nu pur și simplu o culegere de materiale jurnalistice, ci o istorie succintă a Moldovei independente. Știrile la moment reflectă actualitatea, însă depozitate în timp – ele descriu cu multă fidelitate adevărata istorie.

În istoria unui stat 30 de ani e o perioadă foarte scurtă. În continuare, urmează să scriem alte pagini, să construim o țară liberă, modernă și europeană, așa cum ne cer cetățenii. Și, învățând lecțiile de istorie modernă a Republicii Moldova, să avem în minte cele spuse de marele Eminescu: «Patriotismul nu este numai iubirea pământului în care te-ai născut ci, mai ales, iubirea trecutului, fără de care nu există iubire de țară.»

Alexandru Arseni: „Odată cu începutul lucrărilor primului Parlament s-a terminat perestroika și a început mișcarea de eliberare națională”

**Interviu cu Alexandru Arseni, profesor universitar,
doctor habilitat în drept constituțional, deputat
în Parlamentul de prima legislatură (1990-1994).**

MOLDPRES: La momentul primei ședințe a primului Parlament ales în mod democratic, care erau previziunile și obiectivele Dvs. pentru viitorul Republicii Moldova?

Alexandru Arseni: Amploarea mișcării populare în sprijinul reformelor a insuflat optimism chiar și în rândul celor mai rezervați cetățeni. În august 1989, în pofida împotrivirii înverșunate a forțelor comuniste antireformatoare, a fost adoptată Legea privind revenirea la grafia latină și statutul limbii române. Primele alegeri libere din februarie-martie 1990 au demonstrat că o mare parte a societății dorea schimbări fundamentale. Putem spune că odată cu începutul lucrărilor primului Parlament s-a terminat perestroika gorbaciovistă și a început mișcarea de eliberare națională. Grație acestor premise social-politice era clar că urma de dobândit suveranitatea, fapt împlinit la 23 iunie 1990.

MOLDPRES: Și totuși, în prima zi de ședință în plen, cum vedeți viitorul Moldovei?

A.A.: Făceam parte din clubul democraților, o fracțiune cu circa 120 de deputați. La prima etapă, agrarienii, conduși de regretatul Dumitru Puntea, erau solidari cu noi în majoritatea chestiunilor privind eliberarea națională și declanșarea reformelor sistemice. Însă, mai târziu, a apărut interesul agrarienilor de a-și păstra gospodăriile agricole sovietice, unde președinții de colhozuri erau feudali moderni. Atunci s-au început problemele grave pentru Moldova, s-au pus bazele unui sistem corupt, antinațional și toxic.

MOLDPRES: Legile adoptate se înscriau în logica obținerii independenței. Cât de coerente erau aceste acțiuni?

A.A.: În Parlament exista un grup impresionant de deputați cu o solidă pregătire profesională și viziuni moderne. Astfel, la 27 aprilie 1990, Tricolorul, prin lege constituțională, a fost declarat nu numai Drapel Național, dar și de stat. În luna mai a fost modificat art.6 din Constituție, prin care s-a legitimat pluralismul politic. La 23 iunie 1990 a fost adoptată Declarația de Suveranitate, care a proclamat supremația Constituției în raport cu actele unionale. Iar art.13 prevede că Declarația servește ca temei juridic pentru încheierea noului Tratat Unional. În aceeași zi a fost adoptată hotărârea Parlamentului prin care a fost declarat nul și neavenit *ab initio* pactul Ribbentrop-Molotov.

La 27 iulie Parlamentul adoptă hotărârea prin care s-a aderat la Declarația Universală a Drepturilor Omului și au fost ratificate Tratatul internațional din 16 decembrie 1966.

În septembrie 1990 este legalizată constituțional instituția de Președinte al Republicii Moldova și este ales șeful statului. În noiembrie al aceluiași an se adoptă constituțional stema de stat, ce se înscria în aria valorică a însemnelor identitare ale poporului.

În luna martie 1991, Parlamentul adoptă hotărârea, în conformitate cu care Republica Moldova nu a participat la referendumul pentru păstrarea Uniunii Sovietice. Iar în luna iunie se adoptă Legea cu privire la cetățenie.

Ansamblul acestor acte normativ-constituționale au constituit baza juridică pentru adoptarea Declarației de Independență, fapt ce a fost accelerat de eșuata lovitură de stat din Moscova la 19-21 august 1991.

MOLDPRES: Ați fost membru al Comisiei Constituționale formate în 1990. Ce model de stat propunea această comisie și cum corelați proiectul cu cel votat în 1994 de agro-comuniști?

A.A.: Respectând reglementările normative în actele enumerate deja, în raport cu organizarea statală a puterii a fost pus principiul separației puterilor enunțat în Declarația de Suveranitate și Decretul cu privire la puterea de stat din 27 iulie 1990. Cât privește forma de guvernământ, a fost menținută formula „republică prezidențială”. Evident că noi ne-am orientat spre modele occidentale și, în primul rând, spre cel francez. La data adoptării

actualei Constituții – 29 iulie 1994, această organizare a puterii de stat, într-un stat unitar a fost menținută. Însă, Parlamentul agro-comunist de legislatura a doua (1994-1998) nu a specificat faptul că această Constituție a fost adoptată în prima lectură de către Deputații primului Parlament în martie 1993 și au prezentat-o ca pe opera lor, excluzând preambulul, care stabilea dreptul poporului de a adopta Constituția, caracterul național al statului (ar.1 alin.(1), limba română ca limbă oficială (art.14 alin.(1)).

Prin aceste intervenții, Parlamentul de legislatura a doua a încălcat atât prevederile textului Declarației de Independență, legitimat prin votul Delegaților la Marea Adunare Națională din 27 august 1991, cât și al proiectului Constituției, votat în prima lectură de primul Legislativ, Parlamentul Independenței.

MOLDPRES: Actuala Constituție nu a fost adoptată prin referendum. Adică nu există în Contract Social al cetățeanului cu statul. Probabil că suntem unicul stat în care Legea Fundamentală a fost votată doar de un grup de deputați. Practica ultimilor 30 de ani ne demonstrează că există o sumedenie de contradicții și conflicte constituționale.

A.A.: Pentru a face lumină în această problemă complexă și esențială, trebuie să pornim de la „spiritul Constituției”. Spiritul Constituției rezidă în faptul că ea reprezintă voința poporului ridicată la rang de Lege fundamentală pentru întreaga societate și implicit pentru ramurile puterii și instituțiile statului.

MOLDPRES: A existat în anul 1992 o alternativă de soluționare a chestiunii transnistrene sau înghețarea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova n-aveau alternativă?

A.A.: Atât în anul 1992, cât și în prezent există o soluție legală și legitimă a statutului raioanelor de est ale Republicii Moldova, ca rezultat al recunoașterii pe plan internațional al Pactului Ribbentrop-Molotov nul și neavenit, precum și a ocupației Basarabiei în 1940 și 1944 de către fosta Uniune Sovietică. Aceasta este retrocedarea teritoriilor respective către Ucraina a raioanelor din stânga Nistrului și către Republica Moldova a Sudului Basarabiei, Ținutului Herța și Nordul Bucovinei.

Acest procedeu, stipulat de normele dreptului internațional este din nou confirmat prin rezoluția Parlamentului European din 2019. Urmează, deci, ca Parlamentele ambelor state să adopte actele constituționale respective.

MOLDPRES: Este o ipoteză pur teoretică?

A.A.: Se vor așeza lucrurile și această chestiune va căpăta contururi clare.

MOLDPRES: Ce lucru regretați cel mai mult din activitatea primului Parlament?

A.A.: Nu am dus până la capăt următoarele lucruri:

- a. adoptarea Constituției în a doua lectură și supunerea ei referendumului – voinței poporului;
- b. lichidarea consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov;
- c. soluționarea relațiilor Republicii Moldova cu România în conformitate cu Spiritul Declarației de Independență din 27 august 1991.

Anatol Țăranu: „Doar viitorii istorici vor aprecia adevărata valoare a Declarației de Independență”

Interviu cu Anatol Țăranu, deputat în două legislaturi, semnatar al Declarației de Independență, Ambasador, doctor în istorie

MOLDPRES: Domnule Anatol Țăranu, sunteți istoric și un politician cu experiență. Ați făcut parte din primul Parlament ales în mod democratic. Cum explicați implozia URSS? Ca pe un proces obiectiv și inevitabil sau un complot al grupului Gorbaciov care a fost dirijat de forțe străine la anumite acțiuni destabilizatoare? Ultima afirmație e aproape oficială azi în Rusia.

Anatol Țăranu: Orice eveniment istoric se derulează având la bază motive atât obiective, cât subiective. URSS s-a prăbușit în plină concordanță cu teoria formaționistă a fondatorului conceptului comunismului, Karl Marx, care avertiza asupra supremației istorice a formațiunilor social-economice după criteriul unui nivel superior al productivității muncii. Economia organizată după criteriile socialiste, și în speță cea sovietică, a pierdut competiția cu economia capitalistă de piață anume la capitolul productivității muncii. Deci, implozia URSS a fost inevitabilă și determinată, în principal, de cauze obiective de ordin economic și social.

Partea subiectivă a procesului ține de particularitățile activității grupului reformator în frunte cu Mihail Gorbaciov, care a determinat doar agenda temporală a evenimentelor și parcursul lor concret. În rest, totul era predeterminat de condițiile istorice obiective. Iar despre rolul factorului extern în prăbușirea URSS cel mai bine vorbește faptul că nici un centru politologic prestigios din Occident nu a fost capabil să prezică în termeni estimativi colapsul sovietic.

MOLDPRES: Aproape în toate fostele republici unionale o parte a nomenclaturii superioare de partid a participat și în multe cazuri chiar a condus mișcările de eliberare națională. Putem vorbi de faptul că partocrația s-a transformat subit în etnocrație sau a fost o deșteptare colectivă a anumitor lideri?

A.Ț.: Politica gorbaciovistă de restructurare a fost o reformă inițiată de sus care cu timpul s-a prefăcut într-o veritabilă revoluție de jos. Însă la prima etapă reforma putea înainta doar cu condiția depășirii rezistenței părții conservatoare a nomenclaturii, care se împotriva oricărei reforme. Meritul grupului lui Gorbaciov, de la vârful puterii, constă în scindarea monolitului nomenclurist, care s-a divizat după criteriul susținerii politicii de perestroika. Din acest moment temuta verticală coercitivă a puterii sovietice și-a pierdut funebra eficiență de producere în cantități industriale a intimidării și fricii totalizate. Mai mult, încercând să înfrângă împotrivirea părții conservatoare dominante a nomenclaturii, echipa lui Gorbaciov a apelat la activismul politic al maselor. Mișcările în susținerea restructurării, tot așa cum și Fronturile Populare, au apărut ca o emanație a ceea ce clasicul nostru numea - permisiunea de la poliție. Alta este că Gorbaciov, cu tot KGB-ul din subordine, au subestimat potențialul revoltei maselor și au supraapreciat propriile capacități de a domina stihia revoluționară.

Din această perspectivă cea mai dinamică parte a nomenclaturii a ales să facă carieră de partea lui Gorbaciov. Iar în condițiile creșterii vertiginoase a activismului maselor nomenclaturisti au fost nevoiți foarte repede să-și ajusteze și retorica politică. Așa s-a produs evoluția unei părți a partocrației comuniste în etnocrație, chiar dacă anumiți reprezentanți ai fostei nomenclaturi sincer au îmbrățișat idealurile naționale.

MOLDPRES: Puteau oamenii vechiului sistem construi unul principal nou sau împotmolirea noastră în tranziție și marea hoție ce a urmat au fost făcute intenționat?

A.Ț.: Nu cred că cineva intenționat a contribuit la proliferarea hoției și subdezvoltării Republicii Moldova. Mai degrabă inerția paralizantă a moștenirii sistemului sovietic ne-a jucat festa. Dar și politica de deznaționalizare care în Moldova a fost mai cruntă decât în alte republici unionale. Înaltul grad de alterare a identității naționale a lipsit societatea moldovenească de firescul liant care consolidează comunitatea cetățenească și imprimă coeziune efortului colectiv de dezvoltare. Identitatea națională a protejat, de exemplu, republicile baltice de multe din nenorocirile care s-au abătut peste noi, și pe care noi nu am fost capabili să le evităm.

MOLDPRES: Cu cât timp a grăbit evenimentele puciul din august 1991?

A.Ț.: Puciul din 1991, maniera caraghioasă în care a derulat, indiscutabil a grăbit prăbușirea Uniunii Sovietice. Puciul a demonstrat cu lux de amănunte că regele e gol. În politică cel mai periculos este să devii ridicol, să te asociezi cu bufonada. Anume acest lucru le-a reușit de minune puciștilor din august 1991. Ca rezultat, s-a diminuat până la dispariție frica pentru mașina represivă sovietică, devenind clar că sistemul s-a sprijinit, în special, doar pe teama oamenilor de represalii. Împreună cu frica s-a prăbușit și URSS.

MOLDPRES: Atunci când semnați Declarația de Independență, ce credeți despre viitorul apropiat și pe termen mediu al Republicii Moldova?

A.Ț.: Atunci puțini conștientizau toată gravitatea problemelor ce venea ca o avalanșă asupra noastră. Am fost cuprinși de euforia libertății și credința naivă în beneficiile ei aproape instantanee. Vizionarismul nu a fost familiar cu clasa politică moldovenească de atunci. Este adevărat, că și mai târziu această caracteristică nu prea s-a încetățenit în politicul din Republica Moldova.

MOLDPRES: Care sunt perspectivele reintegrării raioanelor de est ale Republicii Moldova sau acest teritoriu, după cum afirmă unii experți, până la urmă va servi ca o monedă de schimb în jocurile marilor puteri?

A.Ț.: Republica Moldova niciun minut, în toată istoria sa de treizeci de ani, nu a existat ca un stat teritorial unitar. În acest sens statul nostru este unul neîmplinit, cu un grad de suveranitate știrbit, nepermis de mult influențat de factorii externi. Un asemenea stat reprezintă o sursă de permanentă instabilitate politică și social-economică pentru cetățenii săi. Deloc întâmplător, în societatea moldovenească tot mai intensă devine disputa publică privind rostul existenței unui asemenea stat. Iar prezența separatismului transnistrean, copios susținut din exterior, doar adaugă consistență acestei dispute și alimentează puternic opțiunea reîntregirii naționale românești.

MOLDPRES: În scurt timp vom marca împlinirea a 30 de ani de la semnarea Declarației de Independență. Au fost trei decenii de șanse ratate sau totuși ne-am mișcat înainte?

A.Ț.: În comparație cu conaționalii noștri de dincolo de Prut, noi am trăit trei decenii de șanse ratate. În primul rând, am ratat oportunități de ordin economic și social. Dar am înregistrat și progrese promițătoare cu un impact sigur în viitor. Mă refer la renașterea autenticului sentiment al identității naționale românești la tot mai mulți cetățeni moldoveni. Există șanse reale ca anume progresul în acest domeniu să devină determinant pentru viitorul nostru.

MOLDPRES: Aveți acum vreun mare regret că ați făcut ceva altfel decât vi se pare azi corect?

A.Ț.: Cel mai mult regret faptul că treizeci de ani în urmă, în ziua când Parlamentul a votat Declarația de Independență, deficitul de vizionarism a împiedicat inițiativa de a proceda neîntârziat la elaborarea și votarea Declarației de Unire. Chiar dacă la acel moment șansele votării UNIRII erau minime. Însă ca moment de consolare vine încrederea în apropierea de netăgăduit a viitorului, când în Parlamentul Republicii Moldova se va constitui o majoritate euronionistă, aptă să voteze Declarația Unirii.

Mircea Rusu: „Dacă aş da timpul înapoi cu 30 de ani, aş demara cea mai radicală şi curajoasă reformă în educaţie”

Interviu cu Mircea Rusu, deputat în primul Parlament ales în mod democratic, semnatar al Declaraţiei de Independenţă

MOLDPRES: Domnule Rusu, la momentul declanşării restructurării gorbacioviste aţi activat în aparatul de partid, apoi aţi condus una dintre cele mai importante întreprinderi industriale. Cum vedeţi atunci transformările şi care a fost poziţia Dvs. vis-a vis de mişcarea de eliberare naţională?

Mircea Rusu: În acei ani extraordinar de tensionaţi, dar frumoşi, am lucrat în aparatul central al partidului, apoi în calitate de director general la uzina Moldhidromaş, o întreprindere puternică care exporta producţia sa în zeci de ţări. Vreau din start să spun că necesitatea schimbărilor radicale era înţeleasă de o bună parte din lucrătorii importanţi de partid din aparatul central de la Moscova. În Moldova, aparatul de partid era în fond compus din alogeni şi basarabeni loiali oricărei puteri. În conducerea superioară erau doar nomenclaturişti carierişti. Erau şi excepţii. Aş putea să-i menţionez de bine pe Snegur, Țău, Tampiza... În eşaloanele inferioare exista o nemulţumire mai largă, dar totuşi numărul persoanelor cu viziuni democratice era mult mai mic decât cel al conservatorilor. În ce priveşte mişcarea de eliberare naţională, vreau să vă amintesc că majoritatea deputaţilor moldoveni, inclusiv comunişti şi agrarieni, au votat tricolorul, independenţa, au condamnat Pactul Ribbentrop-Molotov. Mai târziu, ruptura dintre democraţi şi agrocomunişti s-a produs din cauza intereselor economice.

MOLDPRES: Apropo, organizaţia de partid din Moldova, în disputa echipei reformatoare a lui Gorbaciov împotriva echipei conservatoare a lui Ligaciov, se pare că era de partea celor antirestructurare.

M.R.: Exact. Am avut una din puţinele organizaţii care au promovat activ ideile cunoscutei Nina Andreeva, care propunea revenirea la stalinism. Amintesc că Gorbaciov la acel moment lipsea din ţară şi de acest lucru s-au folosit conservatorii. Până la urmă ne-am ales cu ruşinea, deoarece la

revenirea lui Gorbaciov, biroul comitetului central a condamnat campania de reabilitare a stalinismului. A urmat arestarea odiosului secretar doi al pcm, Victor Smirnov, pentru anumite fărâdelegi comise în republicile Asiei Centrale. Venirea lui Lucinschi a fost dictată de nemulțumirea lui Gorbaciov față de activitatea lui Semion Grossu, dar și de amploarea uriașă pe care o căpătase mișcarea de eliberare națională.

MOLDPRES: Dincolo de politizarea excesivă a tuturor chestiunilor din primul Parlament, Dvs. reprezentați blocul economic. Cum s-a putut evita prăbușirea atât de spectaculoasă a economiei și dezastrul ce a urmat?

M.R.: Economia sovietică era una extrem de centralizată și bazată pe falitul principiu al planificării totale. Semne că sistemul economic sovietic era pe moarte apăruse încă la începutul anilor 80. Andropov a încercat să salveze regimul prin metode staliniste, însă acest efort era ingrat. Gorbaciov a pornit pe calea NEP-ului, prin cooperative și alte forme de organizare a producției, însă criza era prea profundă și cerea schimbări radicale. Să nu uităm că exista și o serioasă criză politică. Moscova n-a așteptat o reacție atât de radicală a republicilor unionale și o tendință atât de puternică de separare de URSS. Spre sfârșitul anului 1989 era clar că URSS nu mai poate fi salvată și atunci au început procesele de dezintegrare a sistemului economic unic. Nomenclatura de partid mai descurcăreață și-a schimbat titulatura din partocrați în etnocrați și a demarat procesele de privatizare așa cum o înțelegeau și o doreau ei. N-au început, cum și era normal, cu privatizarea contra bani a micilor întreprinderi din zona serviciilor, ci s-au aventurat în privatizarea contra bonuri de hârtie a întreprinderilor strategice. Rezultatul a fost unul previzibil. O mare parte din întreprinderi au falimentat, iar potențialul rămas a nimerit, de regulă, în mâinile șmecherilor, deveniți peste noapte noii îmbogățiți ai Moldovei. Foarte puține întreprinderi și-au păstrat profilul și locurile de muncă.

MOLDPRES: De ce am rămas atât de mult în urmă față de Țările Baltice, care tot din URSS vin?

M.R.: În primul rând, Țările Baltice au avut un cu totul alt statut, decât noi. Anexarea lor de către URSS n-a fost recunoscută niciodată de către Occi-

dent. Ei au avut guverne în emigrație și au mai avut și cadre bine pregătite în toate domeniile. Balticii dintotdeauna au aparținut civilizației occidentale. Să ne amintim de discuțiile asupra Pactului Ribbentrop-Molotov în parlamentul sovietic. Reprezentanții Estoniei, Letoniei și Lituaniei au apărat foarte competent și profesionist cauza lor. Din partea Moldovei aveam în comisie trei deputați. Druță n-a participat la nicio ședință. Leonida Lariș-a zbatut cât a putut să introducă Basarabia în declarația de condamnare a pactului, însă n-a fost susținută. Iar Grigore Eremei a avut tupeul să declare de la tribuna centrală că Pactul Ribbentrop-Molotov n-are nicio tangență cu Basarabia. Iată rezultatul diferențelor civilizaționale și iată cauza rătăcirii noastre timp de trei decenii în hoție și primitivism.

MOLDPRES: Dacă am putea da timpul înapoi cu 30 de ani, cu ce ați începe?

M.R.: Aș demara cea mai radicală și curajoasă reformă în educație. Nu aș pregăti oameni informați după manuale învechite și care disciplinat reproduc texte transmise de profesori. Aș pregăti tineri liberi și fericiți, care își aleg conștient rostul în viață. Urmăriți cu atenție reformele educației într-un șir de țări și vedeți ce rezultate economice impresionante au.

Nicolae Misail: Astăzi presa are atâta libertate, cât își asumă

Interviu cu Nicolae Misail, votant al Declarației de Independență, deputat în primul Parlament ales în mod democratic

MOLDPRES: Domnul Misail, cunoaștem că aproape nimeni din deputații primului Parlament nu a inclus în programele sale electorale obiectivul Independenței Republicii Moldova. Cum vedeți dvs. lucrurile în startul activității acestui legislativ, la 17 aprilie 1990?

Nicolae Misail: Nu aș fi întru totul de acord, deoarece încă în campania electorală, unii candidați la mandatul de deputat aveau în platformele lor sugestii de suveranitate și independență. În toamna lui 1989, până în februarie 1990, când au avut loc alegerile, la „Moldova Socialistă” eram în grupul de jurnaliști care redactau programele (noi le numeam platforme) electorale ale candidaților, așa încât majoritatea celor care au fost publicate le-am cunoscut conținutul. Acum nu-mi mai amintesc concret cine s-a încumetat să introducă în conținutul platformei acest obiectiv, inclusiv sugestiv, dar au existat câteva (pare-mi-se le-am întâlnit la Gheorghe Ghimpu, la Vasile Nedelciuc, posibil și la alții). Or, „Moldova Socialistă” mai era încă pe atunci oficiosul pcm, al sovietului suprem și al sovietului miniștrilor, iar cei de la comitetul central al pcm nu oboseau să ne supravegheze la sânge. Ne-a salvat epoca *glasnost* că ne-am permis, în cele 60 de rânduri, coloniță de ziar, să punem idei mai curajoase. Altminteri, și programul subsemnatului includea un punct în care se conținea această idee, alături de sugestia întregirii: „Suveranitatea economică și politică a Moldovei – condiție iminentă a libertății națiunii băștinașe. Garanția dreptului la dezvoltare național-culturală a tuturor conlocuitorilor. NU! – noilor tentative de fărâmițare teritorială a Moldovei”.

Ulterior, având norocul și surpriza să fiu inclus în unul dintre grupurile de pregătire a primei ședințe, am îmbrățișat această idee, deja în haina independenței, grație colegilor de grup Gheorghe Efros și mai ales al regretatului Andrei Vartic. Ambii pledau pentru reforme radicale, libertatea de opinie, economia de piață, independența economică de centru, în contrapunere cu

Larisa Pokotilova, care ridica în slăvi și sta zid pentru economia planificată și conservarea URSS. Am devenit adeptul ferm deja al independenței în timpul „chinurilor facerii” Declarației privind susținerea Independenței Lituaniei. Așa încât adoptarea Declarației Suveranității din 23 iunie 1990, deși am fost bucuros să o votez, nu m-a entuziasmat din cale-afară. Și cu totul altceva a fost în ziua votării Declarației de Independență.

MOLDPRES: Cum a fost posibilă o alianță a deputaților Frontului Popular cu agrarieni la prima etapă?

N.M.: Hai să zicem mai diplomatic. La începutul lucrărilor Parlamentului-90, membrii clubului „Viața Satului” nu aș zice că erau toți agrarieni get-beget, în sensul de după 1998. Unii președinți de colhoz erau chiar membri ai Clubului Democraților (dl Vladimir Agachi, bunăoară). Și ar fi să mai luăm în considerare un moment: împreună cu deputații susținuți de Frontul Popular sau care simpatizau cu platforma Frontului (că nu chiar toți erau frontişti), ei constituiau partida națională în contrabalansă cu interfrontişti și unii nomenclaturiști ai pcm. Dacă mai coroborăm atitudinea, simpatiile cu evenimentele care au anticipat primii doi ani de activitate a legislativului de atunci – Sesiunea a XIII-a a sovietului suprem, care a declarat statalitatea limbii române și a restabilit alfabetului latin; amploarea și elanul sincer al Mișcării de Renaștere Națională, Marea Adunare Națională din 27 august 1989 etc. – toate acestea nu erau străine multora dintre ei și nu puteau să nu influențeze, mai mult sau mai puțin, conștiința națională a celor de la „Viața Satului”. Așa îmi explic acea unitate de acțiuni – că nu putem vorbi de o alianță (?!). În definitiv, membrii Clubului „Viața Satului” erau protivnici Frontului Popular, dar nu Mișcării de Eliberare Națională. Și în această ordine de idei – fiindcă veni vorba de alianțe – aș opera cu o succintă statistică, mai ales în atenția foștilor politicieni din AIE-1, AIE-2 și alte alianțe mai puțin fericite care au mai fost după 2009. La începutul lucrărilor Parlamentului Independenței – îmi place să-i zic așa – și până la votarea Tricolorului, Stemei de Stat, Declarației de susținere a Independenței Lituaniei, „tabloul” politic al celor 371 de deputați (unii operează cifra de 374) era următorul: 315 membri ai pcus; 70 înalți funcționari de partid (prim-secretari, secretari II ai cr ai pcm, președinți ai executivelor raionale, secretari sau șefi de direcție la cc al pcm); 80 de președinți de colhozuri și sovhozuri sau unități agroindustriale de nivel impunător. În plus, peste 40

de deputați din regiunea transnistreană, teritorial nu și ideologic (apropo, după Declarația Suveranității majoritatea au părăsit legislativul de la Chișinău și au făcut congresele de constituire al rmn); doar 56 de deputați fără de partid, inclusiv cei șase preoți.

MOLDPRES: Și care a fost adevărata cauză a scindării majorității după proclamarea Independenței – unionismul radical al Frontului Popular sau interesele agrarienilor de a păstra „orânduirea colhoznică”?

N.M.: Da, unul dintre motive ar putea fi considerat unionismul radical al Frontului Popular versus interesele agrarienilor de a păstra „orânduirea colhoznică”. Plus, mulți dintre colegii noștri reclamă, ca unul dintre argumente, controversele apărute odată cu dezbaterile asupra Codului funciar. Personal înclin să cred că o cauză mai adâncă a fost o luptă în subteran dintre Petru Lucinschi și Mircea Snegur. Prin asta îmi explic și victoria efemeră, de o singură legislatură, a Partidului Democrat Agrar. Legislatură în care au început primele trădări: anularea imnului „Deșteaptă-te, române”, cedările privind funcționarea limbii române în instituțiile de stat ș.a.

MOLDPRES: Credeți că putea fi evitat conflictul sângeros din raioanele de est ale Moldovei sau am fost antrenați într-un scenariu bine pus la punct de fosta metropolă?

N.M.: Există voci care cred că putea fi evitat, eu unul nu împărtășesc această opinie. Noi într-adevăr am fost antrenați într-un conflict sângeros, putem spune război, după scenariul din Kremlin. Ca și autonomiile și „republica” secesionistă. Cine crede altfel, să mai cerceteze un șir de publicații, gen memorii, ale lui Lukianov, Ruțkoi, Rogozin, ale unor ofițeri participanți la conflictul de pe Nistru sau la „apărarea” republicii sovietice socialiste găgăuze/republica găgăuză.

MOLDPRES: În calitate de redactor-șef al ziarului „Sfatul Țării”, ați avut parte de libertate de expresie, care atunci era declarată de la înaltele tribuni?

N.M.: Mi-ați atins o strună din cele mai sensibile... Da, am avut parte de libertate de expresie, dar nu ne-a oferit-o nimeni de la înaltele tribuni, decât poate numirea mea în funcția de redactor-șef al cotidianului Par-

lamentului „Sfatul Țării”. Dimpotrivă, foarte curând am avut a înfrunta personal mai multe reproșuri, dar mai ales situații de presiune politică, morală, iar în ultimă instanță un soi de cenzură financiară. Dar abia după ce i-a fost pusă „cahla”, la câțiva ani, peste toate acestea s-a așternut plapuma satisfacției că „Sfatul Țării” a fost un prim exemplu – și unicul organ al unei instituții atât de înalte cum este legislativul unei țări – de o veritabilă presă liberă. E drept că cei mai mulți – și mai buni! – dintre jurnaliști nu veneau din redacțiile unor publicații în care să fi cunoscut cenzura și să fi rămas anchilozați de această meteahnă. Mihai Fusu era un actor care a învățat a scrie, Anatol Urecheanu, actualmente diplomat, până la „Sfatul Țării” era mai degrabă un pictor decât jurnalist, Iulian Munteanu făcuse Filozofia în Cuba până să ajungă comentator politic la cotidianul parlamentar, Fidel Galaico nu apucase să fie contaminat de stilul presei sovietice. În paginile cotidianului și-au netezit întrucâtva, cu articole tematice, calea spre diplomație Iurie Leancă, Ștefan Gorda, Iurie Reniță. Și nici pe departe nu i-am numit pe toți... Altminteri, reporterii Fidel Galaico și Mihai Călin erau practic în fiecare zi pe platourile conflictului, ținând la curent cititorul cu situația la zi despre războiul de pe Nistru.

MOLDPRES: Astăzi presa are mai multă libertate decât 30 de ani în urmă?

N.M.: Are atâta libertate cât își asumă... Dar vai de presa noastră de astăzi. Pe lângă faptul că a devenit una copy paste – puzderie de agenții, site-uri ale căror fluxuri practic conțin aceleași știri – mai abundă și de fake-news-uri, cele mai multe surse media sunt vândute partidelor, obediente guvernaților la zi. Apropo, la începutul anilor '90, ministrul telecomunicațiilor de atunci, Timofei Andros, reușise să aducă postul TVR la Chișinău, acoperind peste 95 la sută din teritoriul țării.

MOLDPRES: Totuși, domnule Misail, cu ce realizare a primului Parlament vă mândriți cel mai mult și ce regretați că nu ați făcut?

N.M.: Personal, cel mai mult m-am bucurat – și cel mai mult mă mândresc – cu votul pozitiv, din a treia tentativă, în favoarea Declarației de susținere a Independenței Lituaniei. Si, desigur, votarea Declarației de Independență

a Republicii Moldova și a imnului „Deșteaptă-te, române”. Ce regret? Că nu s-a reușit, nici pe un mal, nici pe altul al Prutului, să fie eliminat Ion Iliescu din ecuația Unirii.

17 aprilie 1990. Își începe lucrările primul Parlament ales în mod democratic - Parlamentul Independenței

Mihail Gorbaciov, în grandiosul său plan de restructurare a URSS, a preconizat transmiterea puterii reale de la partidul comunist la soviete, adică către organele alese prin vot democratic, de la cele locale, până la conducerea țării. Astfel, în anul 1989, pentru prima oară în istoria URSS, au avut loc alegeri libere în sovietul suprem al URSS. Și în RSS Moldovenească au avut loc alegeri parțial libere, marcate de o puternică implicare a mass-media și administrației de partea candidaților comuniști. Totuși, aproape 30 la sută din noii deputați ai URSS erau nume sonore care reprezentau mișcarea de eliberare națională. Printre ei: Ion Druță, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija, Veniamin Apostol, Leonida Lari și alții.

În Moldova alegerile libere au avut loc la 25 februarie 1990, iar cele repetate peste două săptămâni. Noul parlament se deosebea radical de cel precedent. Din cei 371 de deputați, 338 au fost aleși pentru prima oară. În noul legislativ venise un grup puternic de juriști experimentați, reprezentanți ai corpului academic, oameni de cultură, economiști de prestigiu. Majoritatea din cei enumerați reprezentau Frontul Popular din Moldova. O altă treime o alcătuiau așa-numiții agrarieni, majoritatea susținuți de partidul comunist. O altă treime era reprezentată de mișcarea Unitate-Edinstvo care era antireformatoare și cei din raioanele de est ale Republicii Moldova.

Startul lucrărilor acestui Parlament a fost un șoc pentru deputații cu viziuni conservatoare. Decanul de vârstă și moderatorul primelor ședințe, profesorul Ion Borșevici a introdus în adresare termenul de „Domn”, iar ședința a început cu o binecuvântare a părintelui Ion Ciuntu.

Marea victorie a echipei de democrați a fost obținută prin găsirea unui consens cu agrarienii. Astfel, a fost aleasă conducerea Parlamentului, din care făceau parte Mircea Snegur, Ion Hadârcă, Ion Țurcanu, Dumitru Puntea.

A urmat adoptarea de legi și hotărâri care azi par ușoare. Însă, toate aceste decizii erau luate în contextul aflării Republicii Moldova în cadrul URSS, dominării în toate sferile a partidului comunist și controlului omniprezent al kgb-ului sovietic.

Una din primele hotărâri, care însemna practic modificarea constituției cu două treimi din voturi, a fost adoptarea Tricolorului în calitate de drapel de stat pe 27 aprilie. A urmat aprobarea unui guvern reformat în frunte cu Mircea Druc, recunoașterea independenței Lituaniei, chiar dacă noi încă nu eram independenți, condamnarea Pactului Ribbentrop-Molotov și multe alte decizii curajoase.

Pe 23 iunie este adoptată Declarația de Suveranitate. Era de fapt un pas uriaș spre ieșirea republicii din componența URSS și proclamarea ulterioară a Independenței.

Între timp, Moscova reacționa tot mai vehement la evenimentele din Moldova. S-au activizat separatiștii din estul și sudul țării. Agrarienii l-au înlăturat de la conducerea fracțiunii Viața Satului pe reformatorul Dumitru Puntea și îl instalează pe Dumitru Moțpan. Parlamentul, fără o majoritate, devenise aproape nefuncțional.

În luna august 1991, la Novo-Ogariovo, suburbie a Moscovei, era preconizată semnarea unui nou tratat unional. Republica Moldova nu participase la referendumul unional pentru păstrarea URSS și, implicit, a dat un semnal clar că nu va face parte din noua uniune.

După afirmarea Republicii Moldova în plan internațional prin recunoașterea independenței de aproape toate statele lumii și „înghețarea” conflictului din raioanele de est ale Moldovei, linia de demarcare în legislativ trecea între adepții reformelor rapide care să aducă o economie de piață funcțională și agrarienii cvasi-comuniști și părtași ai păstrării gospodăriilor agricole colective de tip sovietic. Conflictele din Parlament erau tot mai frecvente,

iar o majoritate sigură nu exista. Practic, spre toamna anului 1993 parlamentul devenise nefuncțional.

În acest mod, au fost anunțate alegeri anticipate pentru primăvara anului 1994 și primul parlament ales în mod democratic și-a depus mandatul.

Deseori, primul Parlament ales în mod democratic este numit Parlamentul Independenței. Însă, în aceeași măsură, ținând cont de importanța istorică a procesului, el pe bună dreptate poate fi numit și Parlamentul decomunizării și desovietizării.

27 aprilie 1990. Parlamentul Republicii Moldova adoptă drapelul de stat - Tricolorul

Zece zile de înclăștări înverșunate în primul Parlament ales în mod democratic n-au adus rezultate palpabile. Eficiența creației legislative era serios periclitată de împotrivirea deputaților conservatori, care doreau să păstreze intact vechiul regim sovietic.

Însă, pe 25 aprilie se adoptă agenda lucrărilor pentru 27 aprilie și toți au înțeles că aceasta va fi o zi decisivă. Erau pe ordinea de zi doar trei chestiuni: trecerea la ora locală, alegerea președintelui Parlamentului și aprobarea drapelului de stat.

La prima chestiune nu prea au fost discuții și Moldova, peste 49 de ani, revine la ora locală care era echivalentă cu ora central-europeană. Alegerea lui Mircea Snegur a fost un caz deloc simplu, deoarece partidul comunistilor, aflat într-un declin puternic, îl promova insistent pe conducătorul lor, Petru Lucinschi. Dincolo de agitație, jocuri de culise și speculații, Mircea Snegur a câștigat la un scor confortabil. Marea bătălie urma să se dea pentru Tricolor.

Alexandru Moșanu a vorbit inspirat despre adevărul istoric, despre valențele culorilor naționale, despre sprijinul masiv de care se bucură Tricolorul în rândul cetățenilor și despre lipsa alternativelor. În sala de ședințe, atmosfera devenea tot mai încinsă. Între timp, spațiul dintre străzile Bănulescu

Bodoni și S. Lazo, pe întreaga suprafață a bulevardului Ștefan cel Mare era arhiplin de cetățeni care așteptau decizia.

După două ore de discuții pe marginea raportului lui Alexandru Moșanu, proiectul de modificare a Constituției era supus votului. Și în sala de ședințe era o presiune uriașă. Toți înțelegeau că era nevoie de două treimi de voturi pentru modificarea Constituției și aprobarea Tricolorului. La un moment, delegația transnistreană a părăsit sala de ședințe pe ușa din spate.

Votul electronic a demonstrat un sprijin cvasi-total pentru Tricolor. Aproape 290 de deputați au votat pro, contra – 22, s-au abținut – 14. Entuziasmul, atât în sala de ședințe, cât și în stradă, era de nedescris.

În raioanele de est ale Republicii Moldova, Tricolorul n-a fost recunoscut.

6 mai 1990. Podul de flori - o poartă deschisă spre o lume nouă

La 6 mai 1990 a avut loc Podul de Flori de la Prut. Acest eveniment se înscrie firesc în contextul acțiunilor populare de amploare care s-au desfășurat în Republica Moldova în anii 1989-1991.

Frontul Popular din Moldova a venit cu ideea unei mai mari deschideri între cele două maluri ale Prutului. Ca prim pas, a fost propusă organizarea Podului de flori cu genericul „Prutul lacrimilor noastre să-l acoperim cu flori”. Și în dreapta Prutului existau condiții pentru organizarea unui asemenea eveniment. Să nu uităm că, în anul 1944, peste jumătate de milion de basarabeni s-au refugiat în România. Existau la acel moment sute de mii de rude care nu au avut ocazia să se întâlnească de aproape jumătate de secol.

Dincolo de entuziasmul enorm care domina la Chișinău, existau și voci care avertizau despre posibile provocări cu grave consecințe, lucru de care se puteau folosi cu brio forțele care nu priveau cu ochi buni evenimentele din Moldova. Un grup de oameni de cultură, în frunte cu Grigore Vieru, au reușit să-l convingă pe liderul partidului comunist din Moldova, Petru

Lucinschi să coordoneze acțiunea cu Moscova. Să nu uităm că Prutul la acel moment era graniță de stat a Uniunii Sovietice și grănicerii trebuiau să aibă girul comandamentului central sovietic.

Podul de flori a avut loc la 6 mai 1990. Dimineața devreme, din diferite colțuri ale Moldovei au pornit spre Prut mii de autocare și mașini particulare. Trenul Chișinău-Ungheni era plin până la refuz. Locuitorii din localitățile de pe malul Prutului, îmbrăcați în straie de sărbătoare și cu o mulțime de steaguri tricolore, soseau în coloane spre punctele de destinație.

Cu acel prilej, locuitorilor din România li s-a permis ca în ziua respectivă, între orele 13.00 și 19.00, să treacă Prutul în Moldova Sovietică fără pașaport și viză. În acest sens, au fost create de-a lungul frontierei de 700 km a Prutului opt puncte de trecere: Miorcani - Pererita, Stânca - Costești, Iași - Sculeni, Ungheni - Pod Ungheni, Albița - Leușeni, Fălciu - Țiganca, Oancea - Cahul și Galați - Giurgiulești.

La ora 12.00, ora oficială a Bucureștiului, devenită și ora oficială a Chișinăului, un sobor de preoți a oficiat un Te Deum, după care clopotele tuturor bisericilor din stânga și din dreapta Prutului au răsunat, pentru prima dată, după decenii, împreună. Apoi, apele Prutului au primit din cea mai nordică așezare de pe harta României, de la Miorcani, și de-a lungul întregului curs, ofranda de flori, dăruită de cei prezenți într-un gest simbolic.

Cel mai emoționant moment a fost trecerea Prutului de către cetățenii români. S-au întâlnit zeci de mii de rude, printre care frați și surori, veri, bunici și nepoți. S-au prezentat spectacole de muzică și jocuri populare, s-au întins mese, s-au depănat amintiri și s-au legat noi prietenii.

Ministrul Culturii și Cultelor de atunci, Ion Ungureanu, relatează că „zecile de mii de români de pe ambele maluri au răbufnit ca un fluviu. Românii de la Vest de Prut au fost primii care au intrat în URSS fără permisiune”. La rândul său, Mircea Druc, fost prim-ministru al Republicii Moldova, mărturisește că tot ce l-a interesat în acele momente era „privirea nedumerită a grănicerilor sovietici aflați în confuzie și derută totală. Așa ceva nu mai văzuseră niciodată!”.

Poetul Grigore Vieru a participat la acțiune chiar în satul său situat pe ma-

lul Prutului. El a fost primul care a traversat atunci Prutul, pe o barcă de cauciuc.

25-31 mai 1990. Parlamentul aprobă o concepție nouă despre guvern și îl alege în calitate de prim-ministru pe Mircea Druc

Ultima săptămână a lunii mai din 1990 a fost marcată de eforturi susținute pentru formarea unui guvern de tip nou, esențial deosebit de cele anterioare, care erau totalmente conduse de partidul comunist. Eliminarea articolului din Constituție privind rolul conducător al „partidului unic” deschidea calea spre o reformă îndrăznească a executivului și încadrarea sa în principiile statului de drept.

În Parlament au fost prezentate două Legi despre guvern. Prima era propusă de către prim-ministrul în exercițiu, Petru Pascari. Alta, de către deputatul Mircea Druc. Ultimul avuse anterior câteva articole de presă care generase o admirație pentru atitudinea novatoare.

Proiectul propus, dacă e să privim prin prisma situației de astăzi, avea lacune serioase, însă pentru acel timp era unul cu adevărat reformator. În acesta se vorbea despre tranziția la economia de piață, deetatzare, reforma agrară, autoadministrarea locală și alte lucruri discutate atunci pe larg în presa sovietică.

În ziua votării, spre deosebire de alte momente tensionate din parlament, totul a mers strună. Druc era un bun orator și, pe alocuri, iscusit populist. Pentru candidatura lui Mircea Druc au votat toți deputații prezenți, cu excepția generalului Iakovlev, comandat al districtului militar Odesa, care s-a abținut.

Cele ce au urmat sunt descrise de Mircea Snegur în memoriile sale. „La câteva ședințe următoare, s-a examinat minuțios Legea despre guvern pe articole și au fost confirmați vicepremierii și miniștrii. Discuțiile mă impresionau plăcut. Deputații noi, profesioniști în materie, manifestau o atitudine serioasă, de invidiat față de problemele discutate. Pentru mine,

acele momente aveau un efect destul de încurajator, în situația de incertitudine care se mai menținea”.

Mircea Druc era fără îndoială un patriot și un om bine intenționat. Însă, caracterul său era dominat de romantism și izbucniri emoționale, improprie unui șef de executiv. În scurt timp, el a reușit să-și creeze mulți dușmani în rândul adversarilor ideologici și, la doar un an, o coaliție agro-comunistă l-a demis pe primul premier al epocii post-comuniste.

23 iunie 1990. Parlamentul de la Chișinău adoptă Declarația cu privire la Suveranitatea Republicii Moldova

Luna iunie a anului 1990 a fost una productivă pentru Parlament, iar caracterul deciziilor adoptate accentua disensiunile tot mai profunde dintre centru și republicile unionale. O întrunire de la Moscova, prezidată de Mihail Gorbaciov a demonstrat că Kremlinul era gata să cedeze o bună parte din înputernicirile sale republicilor pentru a preveni dezmembrarea haotică a URSS.

Legislativul de la Chișinău a forțat în luna iunie câteva decizii care scoteau în evidență cursul politic spre dobândirea treptată a independenței politice. În doar câteva zile au fost create radioteleviziunea națională, lichidată Agenția Telegrafică Moldovenească care promova interesul Moscovei și creată Agenția Națională Moldova-pres, a fost instituit organul de presă al legislativului, ziarul ”Sfatul Țării” și a fost adoptat avizul pentru aprecierea politico-juridică a pactului Ribbentrop-Molotov în ceea ce privește Basarabia și Bucovina de Nord.

Însă cel mai magistral și important document din punct de vedere politic a fost Declarația de Suveranitate. Textul proiectului a fost pregătit foarte minuțios și în el s-a ținut cont de toate aspectele desprinderii de facto de centrul unional. Deputații din raioanele de est ale Republicii Moldova și reprezentanții interfrontului de la Chișinău au depus eforturi disperate pentru a bloca acest document.

Declarația de Suveranitate prevedea că Republica Moldova este un stat unitar și indivizibil și nimeni nu are dreptul să-și asume teritorii sau bogății ale țării. Această prevedere viza în mod direct autoritățile separatiste din stânga Nistrului și elimina așa-zisa proprietate unională.

În plan extern, Republica Moldova și-a declarat dreptul de a stabili independent relații internaționale și a deveni subiect al dreptului internațional. Era o prevedere care submina fundamental prerogativele până atunci exclusive ale Moscovei de a promova o politică externă unică.

Declarația de Suveranitate introducea în mod expres noțiunea de separație a puterilor în stat, reglementa relația stat-cetățean și aborda natura statului din perspectiva valorilor liberal-democratice europene.

O prevedere extrem de importantă a Declarației de Suveranitate era proclamarea cetățeniei moldovenești. La acest capitol dezbaterile în Parlament au fost deosebit de aprige. Adepții păstrării URSS propuneau un compromis care mergea împotriva esenței noțiunii de suveranitate. Ei insistau vehement asupra existenței dublei cetățenii: sovietice și moldovenești, însă poziția fermă și abordarea profesionistă a autorilor textului Declarației de Suveranitate a convins Legislativul să adopte o singură cetățenie - cea a Republicii Moldova. Cu o majoritate impunătoare de voturi, Declarația de Suveranitate a fost adoptată.

”Declarația de Suveranitate a fost prima victorie substanțială în direcția eliberării Republicii Moldova de sub presiunea Moscovei” - conchidea Mircea Snegur.

3 noiembrie 1990. Parlamentul adoptă Stema de Stat a Republicii Moldova

În vara anului 1990, Legislativul de la Chișinău anunță un concurs cu privire la elaborarea Stemei de Stat. După adoptarea Tricolorului în calitate de Drapel de Stat, necesitatea unei steme noi era imperios necesară.

Din start, pictorul și graficianul Gheorghe Vrabie a demonstrat cea mai

serioasă atitudine față de obiectivele concursului. Domnia sa a studiat profund istoria heraldicii medievale moldave, a pătruns în miezul problemei și în mod obiectiv a ajuns la creația celui mai mare heraldist al Basarabiei, un specialist notoriu recunoscut în toată Europa, Paul Gore.

Cea mai mare realizare a lui Paul Gore în domeniul heraldicii, după elaborarea drapelului Republicii Democratice Moldovenești, a fost participarea decisivă la elaborarea noii steme a României. În 1921, o comisie heraldică special instituită a propus spre adoptare forurilor legiuitoare o nouă reprezentare a stemei de stat, pe baza modelelor propuse de heraldiștii József Sebestyén și Paul Gore.

Dintre toate proiectele prezentate la concurs, stema lui Gheorghe Vrabie era cea mai bine argumentată din punct de vedere științific, cea mai reușită din punct de vedere grafic și cea mai inspirată din tradiția autohtonă. Această lucrare a continuat și îmbogățit realizările lui Paul Gore în acest domeniu și a imprimat o continuitate tradiției heraldice naționale. Chiar dacă în favoarea altor proiecte au pledat personalități marcante ale culturii naționale, stema propusă de Vrabie a câștigat în Parlament cu o majoritate covârșitoare de voturi.

Momentul în care a fost adoptată Stema de Stat era foarte neprielnic. Separatiștii din estul și sudul republicii întreprindeau măsuri pentru lichidarea organelor constituționale din regiuni. Corpul deputaților era extrem de scindat.

Și totuși, după două zile de dezbateri, Stema a fost aprobată cu o majoritate constituțională de voturi. Prezent la ședință, marele nostru poet Grigore Vieru a caracterizat foarte plastic acea zi, spunând că „prin ceața deasă a unei toamne triste a străbătut o rază de lumină”.

Declarația de Independență a Republicii Moldova: testament politic și moral al unei generații de sacrificiu

După puciul din august 1991 au apărut premise reale pentru declararea independenței Republicii Moldova. Mulți întreabă de ce nu ne-am declarat

independența mai devreme, odată cu Estonia, Letonia și Lituania? Răspunsul este la suprafață și experții cunosc foarte multe detalii, chiar dacă majoritatea înțelegerilor dintre Mihail Gorbaciov și George W. Bush de la Malta din 2-3 decembrie 1989 mai rămân secrete.

Alții întreabă de ce nu odată cu Ucraina și alte republici care și-au declarat independența imediat după puci. Evident că nu de frica Moscovei, pentru că la 19 august, în prima zi de puci, Republica Moldova a fost unica republică care în termeni duri a condamnat lovitura de stat de la Moscova.

Pentru 27 august 1991 era convocată Marea Adunare Națională, unde trebuia propus spre aprobare textul Declarației de Independență. Atunci când la prezidiul Parlamentului a fost dat citirii textul proiectului, istoricul Ion Țurcanu a exclamat că aceasta este o declarație de unire și că în compartimentul istoric nu se vorbește nimic despre raioanele din est. Mai mulți membri ai prezidiului au amuțit și nu doreau să-și asume riscuri. Alexandru Moșanu, președintele Parlamentului, a înțeles că suntem în pragul unei catastrofe. Peste mai puțin de 12 ore trebuia să înceapă Marea Adunare Națională pentru aprobarea declarației, iar prezidiul nici nu avea un text aprobat. Atunci, Moșanu a avut inspirația să oblige grupul de lucru să perfecteze proiectul, ținând cont de observația făcută.

Practic, grupul de lucru n-a putut adăuga nimic în afară de ideea cu raioanele de est. Era imposibil peste noapte să schimbi radical un text integru, corect din punct de vedere istoric și care stabilea un echilibru foarte firav între opțiuni divergente. Iată cum își amintește unul din autorii proiectului de declarație, Vasile Nedelciuc, aceste clipe vibrante într-un interviu din Ziarul de Gardă: „Dimineața se adună din nou membrii Prezidiului, dar Piața încă era goală. Moșanu întârzie să convoace ședința, se teme că membrii prezidiului nu vor accepta iarăși textul Declarației și tot trimite să vadă dacă vin oamenii în Piață. Organizatorii Marii Adunări Naționale dăduseră indicații ca lumea să vină la Chișinău cât mai devreme, să fie un eveniment memorabil, festiv, de sărbătoare ș.a.m.d. Eram informați că veneau delegații din toate direcțiile, coborau de la Telecentru, veneau dinspre Bălți, Strășeni, dar încă nu ajunseseră în centrul Chișinăului. Și Moșanu zicea: “Spuneți-le colegilor să mai ia o țigară, să servească un ceai, o cafea...” Ei, am târăganat-o noi. Cred că era deja în jurul orei opt și ceva, când vine

cineva din pază: „Dom’ Moșanu, un ocean de oameni este deja lângă Institutul de Medicină, iar în deal la răscruce cu str. Mateevici a ajuns lume multă, cu placcarde, cu cântece...” Și atunci Moșanu spune: ”Să intre!” Și au intrat membrii Prezidiului. Până s-au așezat, noi distribuim textul Declarației de Independență. Iarăși toți citesc, o liniște mormântală, nimeni nu spune niciun cuvânt. Moșanu zice că nu-i aer, să se deschidă ferestrele. Și începe a se auzi Piața, atmosfera ceea de neuitat, timp în care câte unul din cei din jurul mesei, ridicându-se, se uită ce se întâmplă acolo... Atunci toți membrii Prezidiului înțelegeau că în Piață lumea deja așteaptă Declarația de Independență. Să mai aștepți atunci un alt text al Declarației era, practic, imposibil. Și atunci Moșanu zice: ”Ei, ce, stimați colegi, văd că s-a ținut cont de observațiile dvs., ce facem? Acceptăm textul?” Și pentru că nimeni n-a spus nu, continuă: „Bine, atunci considerăm că am acceptat-o? Cine este pentru?” Și au ridicat încetișor cu toții mâna și-au votat-o. Și abia atunci parcă ni s-a luat o piatră de pe inimă”, a conchis Vasile Nedelciuc.

Sute de mii de oameni, cuprinși de emoții uriașe, au ascultat textul Declarației de Independență cu sufletul la gură. Votul pentru a fost unanim. După uralele entuziasmate, a urmat un îndemn pentru deputați să purceadă imediat la vot. Astfel a început ședința istorică de adoptare a Declarației de Independență. Deputații, în ordinea circumscripțiilor din care au fost aleși, au semnat textul documentului istoric, astfel pe harta lumii apărând un nou stat - Republica Moldova.

8 decembrie 1991. Mircea Snegur este ales în funcția de Președinte al Republicii Moldova prin scrutin general

De la momentul începutului lucrărilor primului Parlament ales în mod democratic, pe agenda politică era prezentă chestiunea regimului politic care urma să fie instalat. Aflarea Moldovei în componența URSS și lipsa unei majorități parlamentare care putea să-și asume o decizie importantă și să modifice Constituția, n-au permis pe parcursul anului 1990 și a primei jumătăți a lui 1991 o dezbatere sinceră și competentă la acest capitol.

Către sfârșitul verii anului 1990 acțiunile separatiștilor din estul și sudul țării s-au intensificat. În raioanele din stânga Nistrului erau lichidate toate organele puterii legitime și se creau pseudoinstituții supuse regimului separatist de la Tiraspol. În aceste condiții, pe 2-3 septembrie, la Chișinău s-a întrunit de urgență Parlamentul, care a calificat situația ca fiind una gravă și a instituit funcția de președinte al Republicii Moldova. Cu o majoritate calificată de voturi, în funcția de președinte a fost ales Mircea Snegur.

Însă după proclamarea independenței și demararea procesului de recunoaștere internațională a Republicii Moldova, situația din zonele separatiste s-a agravat și mai mult. Un grup important de deputați a propus debateri la tema regimului politic și alegerii președintelui țării prin scrutin general. La acel moment, în Parlament se formase o opoziție compusă din adepți ai Frontului Popular care erau supărați pentru demiterea lui Mircea Druc din funcția de prim-ministru. Ei înțelegeau că unicul candidat cu șanse reale la funcția de șef de stat era Mircea Snegur. După câteva zile de discuții aprinse, pe 18 septembrie 1991 majoritatea deputaților au votat pentru instituirea unui regim semiprezidențial și alegerea președintelui prin vot general. Alegerile prezidențiale au fost stabilite pentru ziua de 8 decembrie 1991.

La acel moment, în Moldova încă nu era format un sistem pluripartidist. Partidul comunist a fost interzis imediat după puciul din august 1991, iar Frontul Popular era o mișcare puternică, însă foarte eterogenă și cu fluctuații permanente de cadre. Era o problemă să înaintezi un candidat care să poată face față lui Mircea Snegur.

Din start totuși și-au anunțat candidaturile ex-prim-secretarul partidului comunist din Moldova Grigore Eremei și scriitorul și ecologistul Gheorghe Malarciuc. Însă de la primele întâlniri cu cetățenii ei au înțeles că au șanse infime în acest scrutin și și-au retras candidaturile. Primele alegeri prezidențiale din istoria Republicii Moldova au demarat cu un singur candidat - Mircea Snegur.

Era evident că aproape în toate raioanele Snegur va acumula un număr mare de voturi. Excepție făceau raioanele din stânga Nistrului. Aici o parte din cetățeni sprijineau regimul separatist și erau de acord să boicoteze alegerile.

Cu toate eforturile echipei de campanie electorală, s-a reușit de a deschide secții de vot doar în raioanele Dubăsari și Grigoriopol, unde populația moldovenească era majoritară.

Pe 8 decembrie aproape în toate raioanele controlate de regimul constituțional se atesta o prezență foarte înaltă. În stânga Nistrului separatiștii au depus eforturi enorme pentru a intimida populația și a zădărnici procesul electoral. Spre mijlocul zilei de 9 decembrie, Comisia Electorală Centrală a anunțat rezultatele. La scrutinul prezidențial rata de participare a fost de 83,96 la sută. Aproape 2 milioane de alegători au votat pentru Mircea Snegur, ceea ce a constituit 98,22%. Și, important, în Dubăsari au participat circa 89 la sută din alegători, iar în Grigoriopol - 62 la sută. În general pe țară a fost înregistrat un rezultat record care n-a mai fost repetat în istoria contemporană a Republicii Moldova.

A urmat un mandat prezidențial extrem de dificil, marcat de războiul de independență din 1992, o reformă agrară greoaie și întârziată, privatizare pe bonuri patrimoniale, care a îmbogățit anumite persoane și a sărăcit majoritatea covârșitoare a populației, dar și de o afirmare a Republicii Moldova în plan internațional.

4 iunie 1991. Este creată Banca Națională, instrument fundamental pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova

La 4 iunie 1991 a fost emis decretul președintelui Mircea Snegur „Cu privire la Banca Națională a Republicii Moldova”, iar Leonid Talmaci a fost numit președinte al BNM.

Definiția oficială din acel document caracterizează Banca Națională a Moldovei ca fiind persoană juridică publică autonomă, responsabilă față de Parlamentul Republicii Moldova. Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei era asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

BNM a fost creată la momentul când economia sovietică planificată se afla într-un proces de descompunere, iar elementele economiei de piață erau

în stare embrionară. Evident, că atât timp cât țara nu avea valută națională proprie, era dificilă asigurarea stabilității prețurilor. Emisia banilor se făcea la Moscova și BNM nu dispunea de instrumentele necesare pentru intervenție. Și cupoanele tranzitorii, emise într-un mod foarte aproximativ, nu puteau constitui o pârghe de promovare a politicii monetar-financiare independente.

Momentul crucial pentru BNM a fost introducerea la 29 noiembrie 1993 a monedei naționale - leul moldovenesc. Implementarea unor măsuri pregătite de către BNM din timp, a permis aplicarea unei politici monetare și de credit eficiente. Inflația galopantă, care a marcat anii 90, s-a terminat.

August 1991: Cronica unei lovituri de stat eșuate

În luna august, în mod tradițional, demnitarii de stat din Moldova erau plecați în concedii. La timona țării se aflau premierul Valeriu Muravschi și prim-vicepreședintele Parlamentului Ion Hadârcă. Părea că totul merge pe o cale obișnuită și de curând concediile vor fi consumate, iar organele puterii de stat își vor continua activitatea obișnuită.

Însă, grupul antireformator din partidul comunist înțelegea perfect că transformările lui Gorbaciov au ajuns într-un punct critic. Formarea parlamentelor în fostele republici unionale transferau puterea reală de la structurile de partid la organele legislative. Mișcările de eliberare națională căpătau amploare și noul tratat unional propus de Gorbaciov putea fi semnat de maximum cinci republici. Altele refuzau complet o nouă uniune sau propuneau o confederație fără centru imperial.

Pe 19 august, dis-de-dimineată, la ora 06.00, Radio Moscova a difuzat, în mai toate limbile Pământului, comunicatul agenției oficiale TASS, având ca sursă un anume Comitet de Stat pentru Situații Excepționale, care anunța că lui Gorbaciov i s-ar fi înrăutățit brusc sănătatea, ceea ce l-ar fi făcut indisponibil să mai conducă statul și partidul. Atribuțiile acestuia le asumau membrii acelui Comitet. Era proclamată starea de urgență pentru o perioadă de șase luni, se instaura cenzura, iar tancurile trebuiau să patruleze pe străzile Moscovei.

La Chișinău noutățile venite de la Moscova au șocat toată lumea. În prima jumătate a zilei de 19 august, la guvernul Moldovei a venit generalul Osipov care s-a declarat comandant militar al Chișinăului. Premierul Muravschi a refuzat orice colaborare cu reprezentanții complotiștilor. Iar spre seară au sosit la Chișinău președintele Republicii Moldova Mircea Snegur și șeful parlamentului Alexandru Moșanu.

În scurt timp este transmisă prima poziție oficială a șefului statutului, Mircea Snegur. Iată doar un crâmpei din acest inspirat demers politic: «... Conducerea sovietică, în apelul său către poporul sovietic, practic, se deține de reforme fundamentale, preconizează prioritatea Constituției și legilor Uniunii asupra constituțiilor și legilor din republici. În felul acesta sunt anulate drepturile popoarelor la autodeterminare, sunt blocate aspirațiile lor la independență și la suveranitatea statală. În stil brutal, centrul, folosind forțele reacționare și antinaționale dominante în structurile de stat, în armată, KGB, în unele grupări economice și politice, încearcă să reanimeze cu orice preț imperiul, să reinstaureze dictatura de stat și de partid.

Conducerea Republicii Moldova declară că politica internă și externă va fi efectuată numai conform Constituției și legilor noastre...”.

Seara târziu, în Piața Marii Adunări Naționale s-au adunat zeci de mii de cetățeni care condamnau vehement puciul de la Moscova. Conducerea Moldovei a vorbit în fața mulțimii și i-a îndemnat să organizeze grupuri de apărare a obiectivelor strategice. Toată noaptea, din diferite regiuni ale Moldovei soseau la Chișinău mii de voluntari pentru a-și apăra cuceririle mișcării de eliberare națională.

Prima zi a puciului din august 1991 a început triumfalist pentru puciști, dar se termină cu prezența semnelor clare că autorii loviturii de stat n-au ținut cont de noile realități din URSS-ul de după 1985.

În noaptea de 19 spre 20 august sute de mii de moscoviți erau în stradă. S-a început fraternizarea civililor cu o parte din militarii trimiși cu ordin clar să recurgă la represalii împotriva manifestanților. Cu președintele Rusiei au început a negocia o parte din generalii de armată, iar Pavel Gusev, comandantul Trupelor speciale aeropurtate, împreună cu adjunctul său Alexandr Lebed, au declarat loialitate totală forțelor democratice.

În această situație, conducerea Republicii Moldova a hotărât să-i delege pe prim-vicepreședintele Parlamentului Ion Hadârcă și pe ministrul Afacerilor Externe Nicolae Țău la București. Ei aveau misiunea ca în cazul reușitei puciului să creeze în România un Guvern al Republicii Moldova în emigrație.

Pentru ziua de 21 august a fost convocat Parlamentul Republicii Moldova în ședință extraordinară. În debutul ședinței situația era încă tensionată. Deputații ostili democratizării erau entuziasmați și făceau declarații explicite de susținere a puciului. Însă majoritatea au condamnat în termeni duri încercarea de lovitură de stat.

Spre sfârșitul zilei de 21 august s-a schimbat radical atmosfera în Parlamentul de la Chișinău. Cei care dimineața susțineau fățiș puciul și-au schimbat discursul, iar deputatul Piotr Șornikov chiar a rugat ca mesajul său în susținerea loviturii de stat să fie omis din stenograma ședinței. În unanimitate a fost adoptată Declarația Parlamentului, care avea următorul final: ”În acest moment de criză, când cuceririle democratice și reformele se află în pericol, Parlamentul Moldovei își exprimă ferma hotărâre de a continua lupta pentru suveranitatea și independența republicii”.

Tot atunci Mircea Snegur a emis un decret prin care se interzicea activitatea organizațiilor de partid la locul de muncă. Era o lovitură aproape mortală pentru comuniști, deoarece aceste organizații constituiau baza partidului. Prezidiul a mers și mai departe. A fost demis Andrei Sangheli, vicepremier cu viziuni retrograde și Andrian Usatâi, președintele Companiei de Stat Teleradio Moldova. A urmat interzicerea activității partidului comunist pe teritoriul Moldovei și naționalizarea proprietății acestuia.

Tot în acest context a fost adoptată decizia prin care a fost interzisă simbolistica comunistă și impusă demontarea și depozitarea monumentelor și altor simboluri comuniste. Urmau să fie schimbate denumirile localităților și străzilor care erau inspirate din ideologia comunistă.

Ultima ședință a Congresului deputaților URSS care a avut loc la Moscova în următoarele zile a dat lumii un semnal clar: URSS de facto nu mai există. Un comportament demn a avut și delegația moldovenească, care a anunțat că nu va mai participa la lucrările acestui for, deoarece peste câteva zile Moldova își proclamă independența.

3 septembrie 1991. Sunt puse bazele legale a creării Armatei Naționale

3 septembrie 1991 este considerată Ziua creării Armatei Naționale a Republicii Moldova, însă premisele care au contribuit la acest pas istoric au apărut încă în 1989. În Armata Sovietică tot mai frecvent apăreau conflicte bazate pe apartenența etnică. La Chișinău veneau multe semnale despre discriminarea și înjosirea conaționalilor noștri în unitățile militare din întreg spațiul URSS. La acel moment în Armata Sovietică erau înrolați circa 55 de mii de tineri recrutați în termen și 5 mii de ofițeri și subofițeri.

Pentru a proteja viața și sănătatea tinerilor recruți la 4 septembrie 1990 Parlamentul Republicii Moldova adoptă hotărârea «Cu privire la serviciul militar al cetățenilor RSS Moldova». Conform hotărârii se suspendau legile unionale cu caracter militar și se recomanda satisfacerea serviciului militar obligatoriu pe teritoriul republicii. Însă conducerea sovietică a neglijat opinia Moldovei și a continuat distribuirea moldovenilor înrolați în cele mai depărtate districte militare. Numai în anul 1990 au fost înregistrați 1100 de dezertori de etnie moldoveană din Armata Sovietică.

Situația s-a schimbat radical după adoptarea Declarației de Independență. La doar câteva zile de la acest act istoric, pe 3 septembrie 1991, președintele Mircea Snegur a emis trei decrete care practic au pus bazele Armatei Naționale. Două erau intitulate «Cu privire la retragerea trupelor de interne ale Ministerului Afacerilor Interne al URSS de pe teritoriul Republicii Moldova» și «Cu privire la retragerea trupelor militare sovietice de pe teritoriul Republicii Moldova». În aceste acte normative era ordonată retragerea imediată și necondiționată a trupelor sovietice. Pe parcursul retragerii aceste unități erau obligate să se supună legislației Moldovei. Al treilea decret prevedea subordonarea tuturor comisariatelor militare de pe teritoriul Republicii Moldova și supunerea procesului de recrutare legislației naționale.

Însă era stringent necesar de soluționat și problema armamentului, munițiilor și proprietăților fostei armate sovietice. Astfel, prin decretul prezidențial din 14 noiembrie 1991, aceste bunuri au fost declarate proprietate națională.

Declanșarea conflictului de la Nistru în martie 1992 a accelerat procesul de constituire a forțelor armate. În regim de urgență Parlamentul adoptă două legi: «Cu privire la Forțele Armate» și «Cu privire la apărare». La 18 martie a fost adoptat decretul prezidențial «Cu privire la trecerea sub jurisdicția Republicii Moldova a unităților militare dislocate pe teritoriul ei». Au fost demarate negocieri cu Rusia cu privire la oficializarea patrimoniului rămas de la armata sovietică și trecerea sub jurisdicția Republicii Moldova a circa 100 de unități militare. În cel mai scurt timp a demarat accelerat procesul de subordonare.

Primii 700 de ofițeri repatriați la chemarea conducerii Republicii Moldova au avut un rol esențial la formarea Armatei Naționale. Însă era necesară pregătirea în continuare a cadrelor de ofițeri care să facă față provocărilor timpului. Astfel, la 22 noiembrie 1992 are loc inaugurarea Colegiului Militar «Alexandru cel Bun» care a devenit în timp o adevărată forjerie de cadre pentru Armata Națională.

Armata este un instrument absolut necesar țării și în calitatea sa de subiect al relațiilor internaționale.

2 martie 1992. Regiunea secesionistă din estul Republicii Moldova provoacă un conflict armat de proporții

Separatismul transnistrean este o parte din scenariul kgb-ului sovietic, care dorea să prevină inevitabila implozie a URSS prin crearea problemelor interne pentru republicile unionale. Există mărturii documentare care ne demonstrează că toate acțiunile separatiștilor erau strict coordonate cu Moscova. Ultimul președinte al sovietului suprem al URSS, pucistul din august 1991, Anatoli Lukianov, a declarat deschis delegației din Moldova: „În cazul în care veți semna noul Acord unional, veți avea o republică. Dacă nu, veți avea trei”!!! Adică Moldova, Transnistria și Găgăuzia.

Declarația de Independență a Republicii Moldova la 27 august 1991 a radicalizat și mai mult separatiștii. Ei se grăbesc să-și declare propria inde-

pendență și întreprind o ofensivă fără precedent împotriva cetățenilor din stânga Nistrului care aveau alte viziuni. Se închid școlile cu predare în grafia latină, dispar ziarele de la Chișinău și sunt bruiate posturile radio și TV. Din Rusia au început să sosească detașamente căzăcești care primeau lejer armament din depozitele Armatei a 14 ruse. Au început să sosească și voluntari recent eliberați din închisori, în special din cei cu pregătire militară.

O bună parte din populația raioanelor de est ale Moldovei participase la alegerile prezidențiale din 8 decembrie 1991, votând pentru Mircea Snegur. Ei se considerau cetățeni cu drepturi depline ale țării noastre și mizau pe protecția organelor constituționale. Însă, detașamentele paramilitare se comportau din ce în ce mai brutal cu acești cetățeni fără nicio apărare. Comisariatele de poliție din aceste raioane fuseseră fugărite peste Nistru, iar în satele moldovenești se atestau jafuri, violuri și arestări ilegale.

În aceste condiții, zeci de delegații veneau la Chișinău pentru a cere ajutor de la organele constituționale. Președintele Snegur, fiind conștient de provocările și de adevăratele intenții ale separatiștilor, menținea poziția fermă de soluționare a diferendului transnistrean pe cale pașnică.

În ziua de 2 martie 1992, atunci când Republica Moldova devine membru al ONU, iar președintele Snegur se afla la New York, separatiștii atacă un grup de polițiști moldoveni care protejau populația civilă ajunsă la disperare. Astfel, regiunea secesionistă își atinge scopul și declanșează acțiuni militate de amploare împotriva polițiștilor și voluntarilor moldoveni.

Au urmat ciocniri sângeroase pe platoul de la Cocieri, în regiunea localităților Doroțcaia, Pârâta, Coșnița... Armata a 14-a, în perioada în care era condusă de generalul Netkaciov, se limita doar la furnizarea armamentului pentru separatiști și mercenari, însă după sosirea generalului Lebed în fruntea acestei armate rusești, s-a început participarea directă a unor elemente militare străine în conflict.

La inițiativa președintelui Mircea Snegur, a fost creat un mecanism internațional pentru căutarea soluțiilor pașnice în soluționarea diferendului. Acest mecanism a fost numit cvadripartit, deoarece îi avea ca protagoniști pe miniștri de externe ai patru țări: Adrian Năstase - România, Andrei Kozarev - Rusia, Anatoli Zlenko - Ucraina și Nicolae Țiu - Republica Mol-

dova. Lucrurile au început să avanseze pe calea cea bună. În regiunea conflictului lucrau observatori din cele patru țări. A fost obținut un moratoriu asupra acțiunilor militare. Se părea că dezlegarea problemei transnistrene este aproape.

Însă, pe 18 iunie, la Tighina, în urma unor provocări din partea Tiraspolului, încep conflicte armate sângeroase. În momentul în care Tighina era liberă de detașamentele căzăcești și cele paramilitare, tancurile armatei a 14-a rusești au trecut podul de peste Nistru și au hotărât soarta orașului în favoarea separatiștilor.

În discursul său de la conferința OSCE de la Helsinki, imediat după evenimentele de la Tighina, Mircea Snegur a condamnat amestecul extern în conflict și a declarat că va soluționa diferendul împreună cu forțele democratice din Rusia și, în primul rând, cu Boris Elțin.

La 21 iulie, la Moscova, a fost semnată Convenția Elțin-Snegur, care a adus pacea pe malurile Nistrului, dar a și creat un conflict înghețat pentru mulți ani. Această situație a permis aflarea pe teritoriul țării noastre a trupelor străine până astăzi, în pofida numeroaselor rezoluții a înaltelor foruri internaționale, inclusiv rezoluția din 2018 a Adunării Generale ONU privind retragerea trupelor militare străine din raioanele de est ale Republicii Moldova.

18 februarie 1992. Întâlnirea istorică a președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur cu președintele SUA George Bush

Întâlnirea moldo-americană la nivel înalt de pe 18 februarie 1992 a însemnat stabilirea relațiilor interstatale dintre cea mai puternică țară din lume, SUA, și noul stat independent, Republica Moldova.

Deplasarea delegației moldovenești la Washington a fost precedată de o vizită fulger a Secretarului de Stat al SUA, James A. Baker, la Chișinău. Departamentul de Stat, pe care îl conducea Baker, studia minuțios evoluția proceselor din fostele republici sovietice. Mai mult, instituția elaborase

un set de principii care, în viziunea americanilor, trebuiau să definească un stat independent și democratic. Printre aceste principii fundamentale se numărau respectarea statului de drept, a drepturilor și libertăților cetățenești, inviolabilitatea hotarelor recunoscute internațional, soluționarea conflictelor pe cale pașnică.

J. Baker a sosit la Chișinău pe 10 februarie. A doua zi a făcut, la inițiativa sa, o plimbare prin Chișinău, fiind însoțit de ministrul de Externe al Moldovei, Nicolae Țău. Baker și-a exprimat, după plimbare, o părere pozitivă despre capitala noastră și a menționat că Chișinăul are un aspect european.

În cadrul întâlnirii cu președintele Snegur, Secretarul de Stat american a repetat principiile SUA care stau la baza bunelor relații cu noile state independente.

Delegația Republicii Moldova a fost una modestă numeric și a zburat la Washington cu rute de pasageri, cu escală la Frankfurt. Pe 18 februarie a avut loc întrevederea Bush-Snegur, una cu urmări extrem de favorabile pentru Moldova. Iată cum descrie întâlnirea Mircea Snegur în cartea sa de memorii „Labirintul Destinului”: „La Casa Albă eram așteptați de Președintele George Bush. L-am găsit consultând o hartă micuță pentru a „depista” Republica Moldova. Cu ajutorul nostru s-a descurcat rapid”.

Chiar dacă președintele Snegur l-a informat pe omologul american despre procesele din Moldova, în special despre cele privind democratizarea și reforma economică profundă, se simțea că G. Bush era foarte bine informat. După această întâlnire, Republica Moldova a fost numită de către mai mulți oficiali americani “locomotiva reformelor în spațiul CSI”. Snegur recunoaște că întâlnirea a întrecut așteptările delegației noastre, iar sentimentul că ai câștigat un prieten sincer și foarte puternic era unul extrem de optimist pentru viitoarele relații.

În mod evident, întrevederea Bush-Snegur a pus temelia relațiilor bilaterale dintre țări. Atunci s-a făcut puternic simțită speranța americanilor că Moldova va merge pe drumul democrației și al libertății. Iată cum apreciază Mircea Snegur totalurile vizitei la Casa Albă în februarie 1992: „Pe marginea vizitei noastre la Washington presa americană scria că primirea subsemnatului (Mircea Snegur-n.r.) constituia un semnal clar că politi-

ca Chișinăului se bucura de sprijinul Statelor Unite. Acțiunile ulterioare concrete ale SUA, în această ordine de idei, au confirmat acele constatări. Consider că atunci, la 18 februarie 1992, s-a produs adevărata descoperire a Americii de către Republica Moldova”, concluzionează Mircea Snegur.

2 martie 1992. Republica Moldova devine membru al Organizației Națiunilor Unite

Începutul anului 1992 s-a dovedit a fi unul destul de complicat pentru tânărul stat, Republica Moldova, recunoscut de marile puteri mondiale. În Legislativ, majoritatea parlamentară formată din reprezentanți ai Frontului Popular și agrarieni, se scinda tot mai mult. În chestiuni de ordin politic era foarte greu de găsit un consens și multe proiecte de legi extrem de necesare nu mai întruneau numărul necesar de voturi.

Pe de altă parte, acțiunile separatiste din estul țării deveneau tot mai obraznice și agresive. Cetățenii din stânga Nistrului, care nu erau de acord cu ideologia secesionistă, erau maltratați și chiar întemnițați. Grafia latină fusese interzisă, iar drapelul de stat, tricolorul, a fost înlocuit cu vechiul steag al RSS Moldovenești.

În aceste condiții, Republica Moldova avea nevoie de sprijin internațional, de o voce puternică care să recunoască la cel mai înalt nivel independența, suveranitatea și integritatea teritorială a țării noastre. La 4 septembrie 1991, la o săptămână de la adoptarea Declarației de Independență, șeful statului Mircea Snegur a trimis o scrisoare pe numele Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite, Peres de Cuellar, cu solicitarea de acceptare a țării noastre în calitate de membru al celui mai prestigios for mondial.

Invitarea delegației moldovenești la Adunarea Generală a ONU, în cadrul celei de-a 46 sesiuni, a însemnat aprobarea cererii noastre care urma să fie oficializată la ședința plenară. Delegația era compusă doar din trei demnitari: Mircea Snegur, președinte al Republicii Moldova, Nicolae Tău, ministru de Externe și adjunctul său, Ion Botnaru.

Rezoluția Consiliului de Securitate cu recomandarea de a admite Republica Moldova în Organizația Națiunilor Unite a fost votată de Adunarea

Generală unanim pe data de 2 martie. Tot atunci, Mircea Snegur a rostit de la tribuna ONU un discurs în care a vorbit despre Republica Moldova și locul ei în arhitectura internațională.

În aceeași zi a avut loc un moment extrem de emoționant. În fața sediului central al ONU a fost arborat, însoțit de intonarea imnului nostru de stat, drapelul Republicii Moldova. Deloc întâmplător, tot pe 2 martie, în raioanele de est separatiștii au început sângerosul conflict armat.

29 noiembrie 1993. În Republica Moldova este introdusă valuta națională – leul moldovenesc

Pe parcursul istoriei statului voievodal moldovenesc, pe aceste meleaguri au circulat diverse monede, cel mai frecvent străine. Ducații, florinii, zloții și alte monede erau confecționate din aur și argint. Acestea n-au substituit schimbul natural, care era dominant în comerț, însă facilitau tranzacțiile acolo, unde schimbul natural era imposibil. La începutul secolului al XVII-lea, în Principatele Românești și-a făcut apariția și moneda olandeză „leeuwendaalder” pe care era chipul unui leu. Denumirea de „leu” s-a încetățenit în Țara Românească și Moldova. Ulterior, numele de „leu” era atribuit și altor valute. Din vestul Balcanilor a pătruns și banul, care s-a extins mai mult în Oltenia.

Basarabia, în anul 1812 a fost incorporată în Imperiului Rus și autoritatea țaristă a impus rubla rusească. După decenii de stabilitate bazată pe deficitul cronic al mărfurilor de larg consum, rubla a început să se devalorizeze la sfârșitul anilor 80 ai secolului trecut. Criza tot mai profundă a economiei sovietice și politica monetar-financiară dezechilibrată a guvernului URSS, au generat o inflație galopantă. Republicile sovietice, încă până la proclamarea independenței sale, au început pregătirile pentru introducerea valurilor naționale. Din păcate, în Moldova s-a procedat irațional. Se exporta masiv alimente, băuturi și mărfuri contra rublelor care se devalorizau accelerat. Țările Baltice procedau invers: cumpărau metale, carburanți, tehnică, alimente și băuturi și se eliberau de rubla sovietică.

Primul parlament ales în mod democratic, fiind conștient că Republica Moldova rămâne în urmă față de alte țări post-sovietice în privința pregătirii trecerii la valuta națională și conducându-se de prevederea explicită din Declarația de Independență la această temă, se întrunește în zilele de 22 și 23 ianuarie 1992 pentru dezbateri. Discuțiile au fost aprinse, însă pe majoritatea chestiunilor a fost găsit consens. În final, situația s-a tensionat la tema denumirii valutei naționale. Democrații făceau referință la tradiția și istoria valutei naționale și propuneau leul. Partea conservatoare era împotriva, considerând că iarăși împrumutăm ceva românesc. Agrarienii s-au inspirat din discursul în parlament a marelui economist și fost consilier la doi președinți americani, Angel Rugină. Aname Domnia sa a sugerat că ar fi oportună și denumirea de ducat, care a circulat în principatele românești cu 200 de ani în urmă. Până la urmă, experții au reușit să convingă majoritatea că varianta „leul moldovenesc” este cea mai reușită și astfel valuta națională a primit votul de încredere al legislativului. La 22 ianuarie 1992, Parlamentul adoptă Legea „Cu privire la circulația monetară”.

Ritmurile lente cu care mergea pregătirea către introducerea valutei naționale l-a impus pe președintele Mircea Snegur să emită la 9 decembrie 1992 un decret privind formarea Comitetului pentru Reforma Monetară în următoarea.

Pentru a elabora proiectul imaginii valutei naționale a fost ales pictorul și graficianul Gheorghe Vrabie, autor al Stemei de Stat. Iată cum descrie însuși Vrabie, într-un interviu acordat ziarului „Jurnal de Chișinău”, această muncă extrem de responsabilă și foarte ascunsă de ochii lumii:

„Am plecat într-o deplasare de serviciu la București, la Banca Națională a României. Mi-au zis să nu spun nimănui unde plec, nici măcar soției. Atelierul meu se afla în incinta Imprimeriei Băncii Naționale a României, într-un fost depozit. Camera avea vreo 10 metri pătrați, nu mai mult. Tot acolo lucra un operator la computer. Zi și noapte eram supravegheat de un ofițer de securitate moldovean. Bărbatul mă însoțea pretutindeni... Lucrul integral asupra bancnotelor și monedelor mi-a luat circa trei luni. Inițial am elaborat și au fost tipărite bancnotele cu valoarea nominală de 1000, 500, 200 și 100 de lei. La puțin timp, am purces la elaborarea designului bancnotelor cu valoarea nominală de 1, 5, 20 și 50 de lei”.

La 24 noiembrie 1993, președintele Mircea Snegur emite decretul „Cu privire la introducerea monedei naționale în Republica Moldova”. În decret era specificat că „în Republica Moldova se introduce cu începere de la 29 noiembrie, moneda națională - leul moldovenesc, egal cu 100 de bani. Schimbul tuturor mijloacelor bănești în numerar și de la conturi, aflate în circulație pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv depunerile populației, se va efectua până la 2 decembrie 1993, ora 18.00 la cursul de schimb 1 leu contra 1000 de cupoane. Începând cu ora 18.00, 2 decembrie 1993, leul este considerat drept singurul mijloc legal de plată pe teritoriul Republicii Moldova”.

Chiar de la începutul aventurii leului moldovenesc, Banca Națională a Moldovei a promovat o politică monetară foarte restrictivă. Ratele de refinanțare pentru băncile comerciale ajunseseră la niveluri aproape neuzuale (377% în martie 1994). La prima etapă, rezervele minime obligatorii pentru băncile comerciale erau relativ mari, aproximativ 28%. Însă, ulterior, la sugestia experților internaționali, nivelul ratei de refinanțare a fost relaxat, iar nivelul rezervelor minime obligatorii a fost redus de la 12% la finele anului 1995 la 8% la sfârșitul anului 1996. Aceste acțiuni bine gândite în implementarea reformelor au făcut ca Moldova să obțină în anii '90 cotații favorabile de la agenții internaționale (Moody's).

Moneda națională a avut două deprecieri semnificative. Prima s-a produs în anul 1998, atunci când valuta rusească s-a depreciat peste noapte cu peste 200%. Influența căderii rublei rusești asupra leului a fost directă, deoarece în cadrul Comunității Statelor Independente achitățile se făceau în ruble. O depreciere latentă, dar constantă a început în anul 2014. Atunci sistemul bancar a fost devalizat puternic de două mari combinații criminale - Landromatul și furtul miliardului. Efectele acestor jafuri se resimt și în prezent.

Leul în cele aproape trei decenii de existență a urmat traiectoria evoluției economice și politice din țară. O monedă națională nu poate fi stabilă acolo unde persistă instabilitate politică și înfloresc fenomenul corupției. Leul moldovenesc poate deveni cu adevărat puternic numai în condițiile unui curs politic coerent, care va genera condiții prielnice pentru o economie în permanentă dezvoltare și eliberată de voluntarism și corupție. Totuși,

la cei 28 de ani de la introducerea sa în circuit, leul moldovenesc a demonstrat că poate constitui osatura unei economiei sustenabile într-un stat în plină afirmare pe cele mai importante paliere.

29 iulie 1994. Este adoptată Constituția Republicii Moldova

Primul Parlament ales în mod democratic și-a desfășurat activitatea în cadrul juridic al Constituției RSS Moldovenești. Evenimentele se desfășurau atât de dinamic și imprevizibil, încât organul legislativ nu-și putea permite luxul să se transforme în Adunare Constituantă. În mod normal, un parlament care își asumă sarcina de a elabora o nouă constituție, se ocupă exclusiv de acest lucru, propune proiectul spre referendum, apoi declanșează procedura de alegeri anticipate în baza noii constituții. Pentru asemenea procedură nu era timp și noi mai eram republică unională, sub incidența juridică a Constituției URSS, una propagandistică și nefuncțională.

Totuși, primul Parlament a reușit de câteva ori să amendeze constituția sovietică. A fost adoptat tricolorul în calitate de drapel de stat, a fost eliminat articolul ce prevedea rolul conducător al partidului comunist și au fost radical transformate instituțiile centrale ale statutului. Dar mișcarea înainte era dificilă din cauza unei constituții brejneviste, care nu avea nimic comun cu statul de drept.

Pornind de la aceste considerente, la 19 iulie 1990, cu câteva zile înainte de adoptarea Declarației de Suveranitate, Parlamentul adoptă hotărârea cu privire la crearea Comisiei pentru elaborarea proiectului noii Constituții a Republicii Moldova.

Comisia Constituțională a avut numeroase ședințe, a lucrat pe capitole și pas cu pas a creat un proiect care putea fi propus spre dezbateri în legislativ. Au fost analizate cele mai importante acte istorice care stau la baza constituționalismului modern: din Anglia – Magna Charta Libertatum din 1215 („Marea Cartă a Libertăților”), The Petition of Right (1628) - „Petiția Drepturilor”, HABEAS CORPUS ACT (1679) - „Legea pentru Garantarea Libertății Supusului și Prevenirea Întemnițării peste Mări și Oceane”, Bill

of Rights (1689) - „Declarația Drepturilor Omului”; din SUA - Declarația Drepturilor din Statul Virginia (12.06.1776), Declarația de Independență a SUA (4 iulie 1776) și altele; din Franța – „Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului” (26 august 1789), constituțiile celor cinci republici franceze și multe alte acte care au servit drept cadru juridic pentru dezvoltarea constituționalismului în statele cu cea mai dezvoltată democrație.

Comisia Constituțională a reușit să definitiveze un proiect care, în mare măsură, corespundea exigențelor și standardelor internaționale în domeniu. Pentru prima oară, într-un document atât de important cum este Legea Fundamentală, au fost reglementate relațiile dintre cetățean și stat, Constituția a statuat principiul responsabilității statului față de cetățean, garant al respectării căruia este Curtea Constituțională, împreună cu ramurile puterii: legislativă, executivă și judecătorească. În Constituția Republicii Moldova trece ca un fir roșu ideea enunțată în Declarația franceză „Libertatea constă în a putea face tot ceea ce nu dăunează celui alt: astfel, exercițiul drepturilor naturale ale fiecărui om nu cunoaște decât acele limite care sunt necesare altor membri ai societății pentru a se bucura de aceleași drepturi”.

Proiectul a fost propus Parlamentului la 20 august 1992. Dezbaterile în plen au început pe data de 2 martie 1993. Proiectul se baza pe șase principii care asigurau arhitectura statului de drept. Printre ele: caracterul democratic al puterii de stat, separația puterilor, pluralismul politic, economia de piață, drepturile fundamentale ale omului și proprietatea privată. Dezbaterile legislative, din păcate, s-au axat prioritar pe problema identitară și ziua de 2 martie n-a adus rezultate palpabile.

Și pe 3 martie discuția a fost foarte politizată și departe de problemele reale ale proiectului. Totuși, propunerile au fost sistematizate și pe 12 martie Parlamentul a aprobat ca bază textul propus. Au fost stabilite două luni pentru discutarea publică a proiectului Constituției.

Cu toate că a fost adoptat la ședința prezidiului Parlamentului un program de acțiuni privind organizarea discuțiilor publice, proiectul n-a generat adevărate dezbateri în societate. Totul s-a limitat la rubrici tematice la televiziune și în presa scrisă și o implicare timidă a mediului academic.

Alegerile parlamentare anticipate din 27 februarie 1994 au demonstrat că iminenta înrăutățire a situației economice a generat o dezamăgire în demersul democratic. Forțele care au reușit să speculeze aceste dificultăți ale tranziției au obținut o victorie zdrobitoare, obținând 84 de mandate. Partidul Democrat Agrar și Blocul „Partidul Socialist și Mișcarea Unitate-Edinstvo” n-au propus societății o alternativă viabilă de stânga.

În fond, majoritatea parlamentară nici nu prea putea schimba prea multe din proiectul propus de Parlamentul precedent, deoarece majoritatea principiilor constituționale erau deja în vigoare în Republica Moldova, grație unor legi adoptate în anii 1990-1993.

La 29 iulie 1994, majoritatea agrosocialistă a votat Constituția Republicii Moldova. Președintele Mircea Snegur s-a grăbit s-o promulge imediat, chiar în sala de ședințe.

30 ianuarie 1995. Întâlnirea președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur cu președintele Statelor Unite ale Americii, Bill Clinton

Situația economică în Republica Moldova nu era una strălucită. Partidul Democrat Agrar din Moldova avea, împreună cu Unitatea-Edinstvo, o formațiune a nostalgicilor după URSS, o majoritate confortabilă, însă concepțiile și programele profunde privind reformele și dezvoltarea țării lipseau.

Totuși, țările occidentale susțineau Republica Moldova să progreseze pe calea liberalizării sferelor politice și economice. În special, un ajutor substanțial venea din partea SUA. Americanii, în repetate rânduri au declarat sprijinul necondiționat pentru integritatea teritorială Republicii Moldova, acționând în acest sens în diverse instituții internaționale. Și agenda economică a relațiilor moldo-americane era la acel moment consistentă. În anul 1993 activau 35 de întreprinderi moldo-americane, iar comerțul între cele două țări era într-o ascensiune continuă. În 1992 acesta constituia 11,5 mln dolari, 1993 - 15,1 mln. dolari, 1994 - 22,4 mln dolari. Țara noastră

beneficia de sprijinul deplin în relațiile Moldovei cu Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional.

În acest context, președintele Snegur a dat curs invitației lui Bill Clinton și a întreprins o vizită oficială la Washington, în cadrul căreia șeful statului a avut mai multe întâlniri. Cea mai importantă întâlnire a avut loc pe 30 ianuarie 1995, la Casa Albă, unde Mircea Snegur a fost primit de omologul său american Bill Clinton. Mircea Snegur, în cartea sa de memorii „Labirintul destinului”, dezvăluie că „dialogul Clinton-Snegur a decurs într-o atmosferă extraordinar de binevoitoare, membrii delegației putând și ei să participe la discuții. Partea americană a manifestat un viu interes față de procesele ce aveau loc în Moldova, subsemnatul (M. Snegur-n.r.) fiind cel cu răspunsurile la întrebări, dar și cu punctarea doleanțelor noastre”.

Ajutorul american a fost unul concret și foarte consistent pentru țara noastră care abia începea tranziția la economia de piață și plătea un tribut foarte greu distrugerii vechiului sistem administrativ de comandă.

Iată doar un pasaj din Declarația comună difuzată după întâlnire, care confirmă atitudinea prietenească a Washingtonului față de țara noastră: „Președintele Clinton a apreciat înalt dezvoltarea economică și politică în Moldova care a plasat această țară pe un loc de frunte printre noile state independente din fosta URSS și a reiterat sprijinul SUA pentru Moldova în realizarea reformelor. Președintele Clinton a anunțat că Moldova va primi în anul 1995 douăzeci și două milioane de dolari pentru asistență tehnică, destinată în primul rând privatizării, restructurării economiei, ocrotirii sănătății, comerțului exterior „.

13 iulie 1995. Republica Moldova devine membru al Consiliului Europei

La 13 iulie 1995 a avut loc ceremonia oficială de aprobare a cererii Republicii Moldova de aderare la Consiliul Europei. Concomitent, au fost semnate Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale și Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale. În septembrie 1995, în conformitate cu un Decret prezidențial, la Strasbourg a fost deschisă Reprezentanța Permanentă a Republicii Moldova pe lângă Consiliul Europei.

Republica Moldova a fost prima țară din spațiul postsovietic care a obținut statutul de membru al CE. Însă pentru realizarea acestui deziderat a fost nevoie de trei ani de activitate diplomatică și politică intensă, de reforme economice și juridice. În efortul privind aderarea la organismul paneuropean au fost antrenate toate instituțiile centrale ale statului, inclusiv parlamentul, președinția, guvernul, instituțiile de justiție.

Primul pas a fost făcut în februarie 1992. O delegație a Parlamentului de la Chișinău, în frunte cu Vasile Nedelciuc, președinte al Comisiei parlamentare pentru relații externe, a întreprins o vizită la Strasbourg, unde a avut întâlniri cu C. Lalumiere, Secretar General al Consiliului Europei și cu G. Finsberg, Președinte al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE), cu alți înalți demnitari. Au urmat mai multe vizite de documentare ale delegațiilor europene la Chișinău. În urma acestor documentări, la 12 septembrie 1992 David Atkinson, Președintele Comisiei pentru Relațiile cu Țările Nemembre, a făcut primul raport favorabil aderării Republicii Moldova la CE, iar la 5 februarie 1993, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei acordă Republicii Moldova statut de invitat special, o etapă premergătoare aderării.

În timpul vizitei la Chișinău a Secretarului General al CE, Catherine Lalumiere, s-a convenit ca în Moldova să fie extinse două programe:

1. Programul "Demosthene". Acest program era menit să pună la dispoziție țării noastre experiența europenilor privind construcția statului de drept, funcționarea pluralismului politic, reformele constituționale, legislative și administrative. Moldova urma să conștientizeze pe deplin ce înseamnă un stat european și ce valori sunt promovate în acest spațiu.

2. Programul ”Themis”. Acest program prevedea crearea unui sistem principal nou privind pregătirea cadrelor juridice. El cuprindea seminare, conferințe, stagii, burse și alte forme de pregătire a juriștilor capabili să înfăptuiască justiția în condițiile statului de drept și ale separației puterilor.

La întoarcere, dna Lalumiere a prezentat Comitetului de Miniștri al CE un raport favorabil țării noastre și cererea de aderare la Consiliul Europei a fost înregistrată.

O etapă extrem de importantă în procesul de aderare la Consiliul Europei a fost vizita la Chișinău, în februarie 1995, a Președintelui Adunării Parlamentare a CE Miguél Angel Martines. Pe parcursul celor trei zile cât s-a aflat la Chișinău, Martines a avut numeroase discuții cu oficialitățile, a vizitat cele mai importante instituții ale statului. Concluzia demnitarului european a fost că Moldova întrunește condițiile pentru aderare. În scurt timp, Strasbourg a confirmat că Republica Moldova este pe primul loc în lista de aderare la Consiliul Europei.

O zi extrem de importantă a fost 27 iunie 1995. În cadrul sesiunii de vară a Adunării Parlamentare au fost ascultate și dezbătute trei rapoarte cu privire la aderarea Republicii Moldova la CE: al Comisiei Politice, Comisiei Juridice și Comisiei pentru Țările Nemembre. Au fost discuții în contradictoriu, atât în cadrul Comisiilor, cât și în plen. Finalmente, cu unanimitate de voturi, Adunarea Parlamentară s-a pronunțat în favoarea aderării Moldovei la CE.

Urma aprobarea hotărârii Adunării Parlamentare a Consiliului Europei de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei. Acest lucru s-a produs la 13 iulie 1995. Republica Moldova devine parte la mai multe acorduri și convenții și își asumă obligația să respecte normele și valorile Consiliului Europei.

15 ianuarie 1997. Întreprinderea lui Petru Lucinschi în funcția de președinte al Republicii Moldova

La 15 ianuarie 1997, Petru Lucinschi a fost întreprind în funcția de președinte al Republicii Moldova. Era cel de-al doilea șef de stat, după primul președinte Mircea Snegur, care s-a aflat în funcție în anii 1991-1997.

Campania electorală prezidențială din 1996 a fost una dinamică și spectaculoasă, Snegur fiind susținut de forțele de centru-dreapta, iar Lucinschi - de cele de centru-stânga. Iată rezultatele primului tur care i-au acordat lui Snegur un avantaj confortabil:

Mircea Snegur - 603.652 de voturi, 38,75%. Petru Lucinschi - 430.652 de voturi, 27,66%.

Totuși, în pofida celor 11% diferență în favoarea lui Snegur, prognozele și sondajele mai degrabă înclinau în favoarea lui Lucinschi. Primul președinte avea o mică rezervă, și aceea îndoielnică, de voturi ale democraților Valeriu Matei - 8,9% și Anatol Plugaru - 1,81%, pe când Lucinschi putea miza sigur pe voturile exprimate în primul tur pentru Voronin - 10,23% și Sangheli. Voronin era liderul Partidului Comuniștilor în plină ascensiune, iar Sangheli deținea funcția de prim-ministru și lider neformal al Partidului Democrat Agrar. Turul doi a confirmat pronosticurile și Lucinschi a obținut o victorie lejeră. Petru Lucinschi a acumulat 919.831 de voturi, 54,02%, iar Mircea Snegur-782.933 de voturi, 45,98%.

La 15 ianuarie 1997 are loc ceremonia de investire a lui Lucinschi în funcția de președinte al Republicii Moldova. Mediile de informare occidentale au schițat portretul-robot al noului președinte, prezentându-l drept om al Moscovei, rămas orientat spre trecutul sovietic. Reacția Rusiei a fost una favorabilă noului președinte.

Odată cu accederea la putere a lui Petru Lucinschi, au fost continuate reformele începute de predecesorul său Mircea Snegur. Sub presiunea organismelor financiare internaționale a fost continuat procesul de privatizare a proprietăților de stat și s-a atestat o oarecare apropiere de occident, în mare măsură forțată de sărăcia în creștere.

Criza economică profundă i-a scăzut simțitor și popularitatea lui Lucinschi, iar ascensiunea partidului comuniștilor devenea tot mai evidentă. În 2001, în rezultatul alegerilor parlamentare anticipate, comuniștii obțin o victorie covârșitoare și îl aleg pe liderul său, Vladimir Voronin, în calitate de președinte al Republicii Moldova.

16 ianuarie 1998. Sfințirea Clopotniței Catedralei Nașterii Domnului din Chișinău

La 16 ianuarie 1998, la Chișinău, cu participarea conducerii Mitropoliei Moldovei și a înalților demnitari de stat, a avut loc reînaugurarea și sfințirea Clopotniței Catedralei „Nașterea Domnului”. A fost un eveniment emoționant, la care s-au adunat mii de participanți, iar întregirea complexului compus din Catedrală, Clopotniță și Arca de Triumf a redat parțial centrului Capitalei alura unei concepții arhitecturale și estetice rafinate.

Catedrala și Clopotnița au fost zidite timp de șase ani, între 1830 și 1836. Pe timpul sovietic autoritățile erau vădit deranjate de aspectul ecleziastic al centrului Chișinăului și au pus la cale dispariția Clopotniței.

În noaptea dintre 22 și 23 decembrie 1962, în această zonă s-au auzit buibuituri prelungite, iar dimineața, spre uimirea trecătorilor, Clopotnița dispăruse. Astfel se promova atunci la Chișinău directiva conducerii pccus de a lupta cu religia și a promova valorile ateiste.

După implozia URSS și falimentul ideologiei comuniste, guvernării de la Chișinău, la îndemnul insistent al oamenilor de cultură și al presei, au inițiat procesul de reconstrucție, sau mai bine zis de construcție de la zero, a Clopotniței. În baza documentelor și fotografiilor de arhivă a fost întocmit proiectul, iar Decretul lui Mircea Snegur privind reconstrucția obiectivului din 4 septembrie 1996 a accelerat lucrurile. Acestea s-au desfășurat într-un timp record - doar 9 luni și au costat 900 000 de dolari. Clopotnița este o copie exactă a originalului distrus de atești și are o înălțime de 41 de metri.

1992-2000

1990. Primul Parlament ales în mod democratic

23 iunie 1990. Parlamentul de la Chișinău adoptă Declarația
cu privire la Suveranitatea Republicii Moldova

25-31 mai 1990. Parlamentul îl alege în calitate
de prim-ministru pe Mircea Druc

27 august 1991. Adoptarea Declarației de Independență

27 august 1991. Adoptarea Declarației de Independență

2 martie 1992 Preşedintele Mircea Snegur la tribuna ONU

Martie - iulie 1992. Conflictul
armat de pe Nistru

30 ianuarie 1995. Întâlnirea președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur cu președintele Statelor Unite ale Americii, Bill Clinton

15 ianuarie 1997. Învestirea lui Petru Lucinschi în funcția de președinte al Republicii Moldova

16 ianuarie 1998. Sfințirea Clopotniței Catedralei
Nașterii Domnului din Chișinău

21 ianuarie 2005. Președintele României Traian Băsescu în vizită la Chișinău

La 21 ianuarie 2005, după o pauză de 6 ani, președintele României întreprinde o vizită oficială la Chișinău. Pauza a fost cauzată de situația politică instabilă din Moldova și alegerile anticipate din 2001. Nici primii ani de guvernare comunistă nu promiteau nimic bun. Vladimir Voronin în permanență aducea acuzații grave României, practicând retorica din timpurile «războiului rece».

Neacceptarea de către Voronin a faimosului plan Kozak care prevedea federalizarea Republicii Moldova, dreptul de veto al Tiraspolului și Komratului și o bază militară rusească în raioanele de est ale țării, a înfuriat foarte mult Moscova, iar Vladimir Putin chiar a declarat că a fost ofensat personal prin acest refuz. Situația Moldovei și a lui Voronin devenea periculoasă și atunci are loc o schimbare a vectorului politic spre vest. Integrarea europeană a fost declarată o prioritate pentru Moldova și, evident, România devenea aliatul firesc al Chișinăului în acest demers.

Din start, președintele Băsescu a declarat că Republica Moldova va primi sprijin din partea României în orice problemă cu care se va confrunta. Președintele Traian Băsescu a spus după discuțiile purtate cu omologul său, Vladimir Voronin, că „România va trata Republica Moldova cu tot respectul care i se cuvine unui stat independent și suveran”. Băsescu a fost de părerea că grație istoriei comune - în multe privințe - România și Republica Moldova vor avea și un viitor comun în cadrul Uniunii Europene.

„România garantează Moldovei că va fi cel mai puternic avocat în favoarea integrării europene. Vă asigurăm că acolo ne vom întâlni, și vom face parte din marea familie europeană”, a declarat Traian Băsescu.

Președintele Vladimir Voronin a subliniat că această vizită la Chișinău a lui Traian Băsescu înseamnă sfârșitul unei lungi perioade de tensionare fără precedent în raporturile dintre Republica Moldova și România.

24 martie 2005. Parlamentul Republicii Moldova adoptă Declarația cu privire la Integrarea Europeană a Republicii Moldova

Adoptarea Declarației cu privire la Integrarea Europeană a Republicii Moldova, adoptată pe 24 martie 2005 de Parlamentul Republicii Moldova, a fost rezultatul unor acțiuni și compromisuri anterioare care caracterizau incoerența și inconsecvența clasei politice de la Chișinău.

Accederea la putere a Partidului Comuniștilor în anul 2001 a făcut societatea să presupună că vor fi revizuite multe dintre realizările democratice din anii 90 și se va produce federalizarea Republicii Moldova. Cu atât mai mult că Partidul Comuniștilor avea o majoritate parlamentară confortabilă în Parlament.

Primele acțiuni adevereau justetea acestor îngrijorări. În mare grabă, și într-o manieră aproape secretă, se pregătea Planul Kozak, care prevedea formarea unei federații asimetrice cu trei subiecți: Moldova, Transnistria și Găgăuzia, limba oficială rusă și o bază militară rusească pe un termen de 25 de ani, Parlament bicameral cu un Senat, unde Moldova era la egalitate cu echipa găgăuzo-transnistreană. Mai mult, Planul Kozak prevedea și dreptul de veto al subiecților federali, adică a Tiraspolului și Comratului în probleme majore de politică internă și externă a viitorului stat federativ.

În preziua sosirii președintelui rus la Chișinău, Vladimir Voronin anunță Moscova că refuză să semneze planul Kozak, deoarece există multe semne de întrebare. Furia Moscovei a fost uriașă, iar ulterior Vladimir Putin a declarat cu diferite ocazii că nu-l va ierta niciodată pe Voronin pentru acest gest. Atitudinea Moscovei față de guvernarea de la Chișinău s-a schimbat brusc și Voronin a înțeles că trebuie să-și caute parteneri în altă parte.

Demersurile proeuropene ale comuniștilor erau un semnal ostil pentru Moscova și rușii au mizat foarte mult pe înfrângerea lui Voronin în alegerile parlamentare din martie 2005. Chiar și cei mai neiscușiți în materie de politică au văzut că televiziunile rusești l-au criticat dur pe toată durata campaniei electorale pe liderul comuniștilor moldoveni și acest lucru s-a văzut simțit și la totalizarea rezultatelor alegerilor. Spre deosebire de rezultatul triumfal din 2001, comuniștii au acumulat doar 56 de mandate, ceea

ce constituia o majoritate parlamentară, dar un număr insuficient de voturi pentru a alege șeful statului.

Chiar dacă Voronin vorbea despre integrarea europeană, partidele de centru-dreapta nu aveau încredere în demersul lui și îl bănuiau de jocuri politice. Pentru a convinge politicienii că votul pentru Voronin este necesar, s-a hotărât adoptarea prin consens a unei declarații politice care să definească obiectivul european ireversibil al Republicii Moldova.

Astfel, la 24 martie 2005, în premieră, în Legislativul de la Chișinău este votată prin consens general Declarația cu privire la Integrarea Europeană a Republicii Moldova. Un document sobru în care erau, într-o manieră exactă, formulate principiile fundamentale ale Uniunii Europene pe care Moldova și le asuma.

Anterior, Republica Moldova a adoptat principiile Politicii Europene de bună Vecinătate. PEB-ul a dat naștere la mari speranțe în ceea ce privește șansele țării noastre de a se integra rapid în spațiul UE. Atât guvernarea, cât și politicienii, sperau că PEV va deschide Moldovei drumul spre integrare sa în UE. Speranțele clasei politice, precum și a opiniei publice din țara noastră s-au împlinit, însă, parțial.

„Noi pornim de la faptul ca dezvoltarea de mai departe a Republicii Moldova nu poate fi asigurată decât prin promovarea consecventă și ireversibilă a cursului strategic spre integrarea europeană, spre soluționarea pașnică și democratică a problemei transnistrene, spre funcționarea eficientă a instituțiilor democratice și garantarea drepturilor minorităților naționale. Realizarea acestor sarcini este posibilă în condițiile unei cooperări responsabile a puterii și opoziției, ale stabilității vieții politice interne, ale unor garanții democratice pentru dezvoltarea liberă a mijloacelor de informare în masă și ale unei asigurări riguroase a independenței Republicii Moldova în relațiile ei reciproce cu statele vecine”, se afirma tranșant în textul preambulului.

24 martie 2005 a fost un moment de euforie pentru forțele proeuropene, însă ceea ce a urmat a adus crâncene dezamăgiri.

La 12 septembrie 2007 primul tanc petrolier acostează în portul Giurgiulești

La confluența râurilor Dunărea și Prut, Republica Moldova are unicul său port accesibil pentru navele fluviale și maritime de mare tonaj. Adâncimea apei Dunării atinge în acest loc 7 metri.

Atunci când au început tratativele dintre Republica Moldova și Ucraina existau mai multe semne de întrebare privind apartenența teritoriului, denumit "Râpa de la Mândrești", la răsărit de Giurgiulești, care are un statut nedefinit. Conform poziției ucrainene, era un teritoriu ucrainean ce putea fi cedat Republicii Moldova în schimbul teritoriilor situate în raza comunelor Crocmaz și Palanca. Potrivit dreptului internațional însă, „Râpa de la Mândrești” era de jure deja moldovenească, dat fiind că din august 1940 (când a fost stabilită frontiera între RSSM și RSSU) până în 1992 (când s-au întâlnit premierii moldovean și ucrainean Valeriu Muravschi și Pavel Lazarenko), granița trecea la est de "Râpa de la Mândrești", ce făcea parte din raza comunei Giurgiulești.

În urma negocierilor moldo-ucrainene complicate, s-a ajuns la un compromis prin semnarea unui protocol adițional în anul 1999 prin care "Republica Moldova îi va transfera Ucrainei terenul inclus în bucla fluvială Nișaliu situată în raza comunei Crocmaz (107,7 ha), sectorul șoselei Reni-Odesa situat în raza comunei Palanca cu o lungime de 7,77 km, o lățime de 23 m și o suprafață de 18 ha, cu subsolul corespunzător, precum și părțile din moșia comunală situate la sud de șosea, anume Piscicola, Pășunea, Abdiv și Baibol (9,26 kmp), formând în total 10,5 kmp, în schimbul unui teritoriu corespunzător situat între comunele Giurgiulești din Republica Moldova și Reni din Ucraina". Astfel, Republica Moldova a devenit proprietar cu acte în regulă al unui segment de 450 de metri de țărm dunărean.

La 26 octombrie portul a fost dat în exploatare, iar la 12 septembrie a devenit funcțional, primind primul tanc petrolier. Terminalul pentru produse petroliere este deținut și operat de Danube Logistics. Capacitatea totală de stocare de 63.600 metri cubi este împărțită între 8 tancuri cu capacități cuprinse între 4.200 și 12.600 metri cubi.

18 ianuarie 2009. Poetul Grigore Vieru moare în urma unui accident grav de circulație

În seara zilei de 15 ianuarie 2009, Grigore Vieru a participat la Cahul la comemorarea a 159 de ani de la nașterea lui Minai Eminescu. A fost o seară de excepție în care poetul a recitat poezii și chiar a interpretat un cântec pe scena Palatului de Cultură. Organizatorii acestei emoționante acțiuni culturale i-au propus lui Vieru să înnopteze la Cahul, însă după concert, împreună cu vicedirectorul Ansamblului „Joc”, Gheorghe Munteanu, ei au pornit spre Chișinău.

Detaliile accidentului care i-a luat viața marelui poet le aflăm în decizia Curții Supreme de Justiție din 29 septembrie 2010, prin care a rămas definitivă sentința cu cinci ani de închisoare cu suspendare a pedepsei pe doi ani pe numele vicedirectorului Ansamblului „Joc”, Gheorghe Munteanu, cel care se afla la volanul mașinii „Opel-Astra”.

„Instanța de fond a constatat că la 16 ianuarie 2009, aproape la ora 01.20, Gheorghe Munteanu, conducând automobilul de model „Opel-Astra” și avându-l pe bancheta din față ca pasager pe cet. Vieru Grigore, deplasându-se pe drumul național nr. 3, Hâncești-Chișinău în direcție spre mun. Chișinău, lângă or. Ialoveni, încălcând cerințele (...) Regulamentului Circulației Rutiere, deplasându-se în condiții rutiere dificile în timp de noapte, a pierdut controlul mijlocului de transport și s-a tamponat în temelia de beton a panoului de publicitate, amplasat pe gazonul ce desparte sensurile de circulație”.

Mult mai târziu a fost demonstrat că amplasarea aceluia bloc de beton, de care s-a lovit automobilul, n-a fost autorizată în niciun fel și blocul era amplasat contrar prevederilor Regulamentului circulației rutiere.

7 aprilie 2009. La Chișinău are loc un protest de amploare, devastator și foarte straniu, urmat de represalii crunte

Societatea moldovenească la momentul alegerilor parlamentare din aprilie 2009 era obosită de guvernarea comunistă. Mai bine zis partea mai elevată

a societății dorea o schimbare care să ofere mai multă libertate, un autentic pluralism politic și dreptul de a circula liber în spațiul valoric occidental. Exista o contradicție vădită de ordin civilizațional dintre guvernării perimați și orizontul de așteptări al tinerii generații.

Rezultatele alegerilor din 5 aprilie au reflectat cu fidelitate aceste realități. În dimineața zilei de 6 aprilie, Comisia Electorală Centrală anunță rezultatele preliminare ale scrutinului după prelucrarea a 96,51% din procesele-verbale ale secțiilor de votare: PCRM – 49,94% din voturi (60 de mandate), PL – 12,82% din voturi (16 mandate), PLDM – 12,27% din voturi (14 mandate), Alianța Moldova Noastră – 9,83% din voturi (11 mandate).

Imediat, pe rețelele sociale apar mesaje de protest care contestă vehement rezultatele alegerilor. „6 aprilie – Zi de doliu național. Dacă nu ai votat pentru PCRM – ia o lumânare și ieși în stradă!!! Ne vedem la orele 18.00, la Ștefan cel Mare!”, era cel mai vizualizat mesaj în după amiaza zilei de 6 aprilie. Era evident că exista deja un centru care venea cu un demers politic foarte clar, pregătit din timp și direcționat unui grup social-țintă, adică tineretului.

După orele 16.00, câteva mii de persoane protestează pașnic, mai întâi în preajma statuii marelui voievod Ștefan cel Mare, apoi în Piața Marii Adunări Naționale. Protestatarii acuzau fraudarea alegerilor și cereau alegeri noi.

Partidele de opoziție nu erau pregătite de asemenea evenimente, însă văzând amploarea lor n-au întârziat să se alăture. Liderii acestor formațiuni politice mai credeau că totul e spontan și se pot folosi de energia tinerilor. Numai a doua zi unii din ei și-au dat seama că scenariul este mult mai serios, iar finalitatea trebuia să fie înlăturarea lui Voronin de la guvernare cu orice preț.

Noaptea de 6 spre 7 aprilie pe rețelele sociale apare un nou mesaj: „Tinerii declară ziua de 7 aprilie – zi de doliu național în Republica Moldova. Dacă nu ai votat pentru PCRM – ia o lumânare și ieși în stradă, ora 10.00, la Ștefan cel Mare”.

Pe 7 aprilie, în jurul orei 10.00, în PMAN deja sunt prezenți peste 7-8 mii de protestatari, majoritatea covârșitoare fiind tineri. Din diferite direcții soseau grupuri bine organizate care sporeau numărul participanților la acțiune într-un mod spectaculos. Existau și grupuri de tineri cu alură sporti-

vă, foarte disciplinați, care aveau lozinci anti-comuniste și chiar unioniste. Dacă priveai locul desfășurării evenimentelor în plan general, atunci ușor observai câteva persoane care comunicau între ei prin stații și dirijau evenimentele. Ca la comandă, într-un mod exemplar, miile de participanți s-au îndreptat spre spațiul unde se aflau edificiile Președinției și Parlamentului.

În scurt timp, perimetrul străzilor Bănulescu Bodoni și Serghei Lazo, pe întreaga prelungire a bulevardului Ștefan cel Mare, era plin de protestatari. În mod straniu, edificiile centrale ale statului erau păzite de tineri studenți ai Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”. De departe, ieșeau în evidență 3-4 grupuri disciplinate care demonstau fățiș că nu se vor limita la acțiuni pașnice.

Politicienii de opoziție erau și ei depășiți de situație. Vlad Filat, președinte al Partidului Liberal Democrat, a făcut o tentativă de a redirecționa mulțimea spre PMAN, unde erau instalate microfoane, însă fără succes. În curând au început să zboare pietre spre geamurile Președinției, apoi și ale Parlamentului. Forțele de ordine, după o simulare de acțiune, practic s-au retras și a început distrugerea interiorului instituțiilor centrale ale statului de către protestatari. Într-un mod neverosimil, în prezența unor deputați de la guvernare, pe edificiul Președinției a fost arborat drapelul României, ceea ce dădea de bănuț că adevărații organizatori doreau din start să direcționeze bănuțelile spre altcineva.

Urmează distrugerea, jefuirea și incendierea interiorului de la etajele ambelor instituții. Într-un mod straniu a fost incendiată arhiva Parlamentului. Actele constitutive ale Republicii Moldova, Declarația de Independență și Constituția țării au fost distruse prin ardere, chiar dacă seifurile de metal nici n-au fost deschise.

Spre seară, spiritele s-au potolit și protestatarii părăsise „arena de luptă”. La scurt timp, într-un mod extrem de violent, reacționează poliția care reținea fără nicio argumentare persoanele aflate prin preajmă. Circa 200 de cetățeni sunt arestați, mulți dintre ei fiind maltratați. În urma loviturilor primite de la polițiști în PMAN, seara târziu, atunci când evenimentele erau deja consumate, a decedat tânărul Valeriu Boboc. A doua zi poliția descinde în instituțiile de învățământ și reține circa 160 de bănuți.

Cea mai mare rușine au fost judecățile improvizate în comisariatele de poliție. Fără respectarea procedurilor, fără drept la apărare, cu participarea

improprie a procurorilor și avocaților slugarnici, sunt aplicate pedepse aspre zecilor de protestatari. Mai târziu, o comisie parlamentară avea să constate aceste nelegiuiri crase, însă n-a urmat nicio sancțiune. Peste ani, câțiva protestatari, care au fost torturați, au câștigat procese la CEDO. Unicul polițist care a fost condamnat a fost cel care a aplicat lovituri mortale tânărului Valeriu Boboc.

Președintele Voronin s-a grăbit să dea vina pe România și Uniunea Europeană, l-a expulzat pe ambasadorul României și a introdus vize pentru cetățenii români. Ulterior a fost reținut și deferit justiției bloggerul rus Baghirov, care era învinuit că, în complicitate cu unele persoane de la noi, a pregătit și realizat sprijinul informațional pentru acțiunile devastatoare. Dar, și în acest caz, au urmat lucruri inexplicabile. Baghirov în scurt timp este eliberat condiționat și părăsește nestingherit Republica Moldova. Cazurile aplicării torturii, distrugerii prin ardere a Declarației de Independență și Constituției, comportamentului foarte straniu al unor colegi de partid ai lui Voronin, rolului grupurilor cele mai disciplinate și active de devastatori și multe altele au dispărut misterios în negura uitării.

Până astăzi societatea n-are răspunsuri despre originea, scenariștii și regizorii evenimentului din 7 aprilie.

8 octombrie 2009: La Chișinău își desfășoară lucrările summitul Comunității Statelor Independente

Instalarea confortabilă la putere a Alianței pentru Integrare Europeană în 2009 a generat speranțe că marea eroare făcută de Mircea Snegur în 1991 și Partidul Democrat Agrar în 1994, atunci când a fost făcută alegerea pentru integrarea estică, adică ceseistă, va fi reparată și Republica Moldova se va orienta irevocabil și ireversibil spre occident. Și declarațiile politicianilor de la Chișinău rezonau cu denumirea alianței.

Însă, coaliția, compusă din partide cu viziuni diferite față de relațiile cu Rusia, trebuia păstrată pentru a demara reformele și, nu e niciun secret, pentru a primi bani de la Uniunea Europeană.

Mai mulți politicieni invocau principiul pragmatismului care ne va permite să beneficiem de relații economice bune atât cu estul, cât și cu vestul. Teoria agrariană cu vițelul blând care se alăptează de la două vaci, a fost ridicată la rang de politică de stat. Iată cum explica esența acestui „pragmatism” deputatul Partidului Democrat, component al arcului guvernamental, Andrei Popov: „Noi beneficiem de o zonă de comerț liber în cadrul CSI și de un regim de preferințe autonome comerciale cu UE. Chiar și România, la nivelul oamenilor de afaceri, invidiază regimul de care se bucură Republica Moldova. Raporturile Republicii Moldova cu UE sunt mai avansate decât raporturile Georgiei (care a abandonat CSI – n.n.). În cadrul uniunii este o regulă: UE este mult mai flexibilă și mai receptivă să acorde asistență unor state candidate sau care își doresc integrarea în UE care sunt în raporturi colegiale și neconflictuale cu Rusia”. Total fals. Una înseamnă „relații neconflictuale” și alta calitatea de membru CSI cu toate implicațiile ce rezidă din aceasta.

Acest argument al „vițelului blând” a fost vârful de lance în discursul președintelui Snegur de la 4 august 1993, atunci când îndemna deputații primului Parlament să ratifice aderarea la CSI. Soluționarea conflictului transnistrean și relațiile economice excelente cu Rusia, iată ce trebuia să primească pe tavă Republica Moldova în viziunea agrocomuniștilor. Primul Parlament a votat împotriva, chiar dacă aceasta a determinat dizolvarea sa.

Și totuși, summitul CSI de la Chișinău a avut loc și a fost prezidat de cel mai dur critic al Moscovei, Mihai Ghimpu, care era în dublă ipostază de președinte de Parlament și de șef interimar al statului.

Summitul de la Chișinău a fost unul anemic, fără o istorie impresionantă, iar pentru noi a rămas memorabil doar printr-un crâmpei din discursul ministrului moldovean de externe, Iurie Leancă, care a avut curajul să declare că pentru Republica Moldova prioritară este integrarea europeană. Delegația Federației Ruse n-a reacționat negativ, însă adevăratele atitudini ale Moscovei se pregătesc și se declară în altă parte, decât în cadrul acestei organizații butaforice, pe care marele analist politic Zbigniew Brezezinski a numit-o „cea mai mare frunză a lui Adam din lume”.

Evident că gândurile politicianilor din arcul guvernamental erau îndreptate spre Uniunea Europeană. Pentru Moldova, modelul european de dez-

voltare era cel mai convenabil, dar și cel mai firesc. Chiar și simpla mișcare spre acest model presupunea reforme care aduceau beneficii serioase țării.

10 februarie 2010. A început demontarea sârmei ghimpate de la Prut

Gardul de sârmă ghimpată dintre România și Republica Moldova a fost demontat doar peste aproape două decenii de la proclamarea Independenței. Practic, procedura demontării gardului rușinos a demarat la 10 februarie 2010 și s-a finalizat în luna martie. Cauze și motive pentru această nefirească întârziere a demontării gardului au fost mai multe.

Evenimentele spectaculoase din anii 1989-1991 s-au soldat cu reconfigurări geopolitice, înfrângerea unor ideologii totalitare și apariția unui număr important de state noi. A căzut zidul Berlinului, care era cel mai ingrat segment al „Cortinei de fier”, au devenit transparente frontierele dintre țările occidentale și cele care făceau în trecut parte din lagărul socialist. Ura de clasă, xenofobia, inventarea dușmanilor externi - toate păreau plecate ireversibil în istorie.

În Republica Moldova s-a conservat un sentiment fals, cultivat timp de două sute de ani. România și până la 1990, dar și după, era prezentată fals ca o sperietoare, această imagine deformată era utilizată meschin de către politicienii incapabili de a construi concepte și programe civilizate.

Venirea la putere a unei coaliții proeuropene în 2009 a însemnat că în mentalitatea moldovenilor s-au produs schimbări lente, dar sigure. Conform așteptărilor, la 9 ianuarie 2010, guvernul a emis o hotărâre prin care se solicită Serviciului de Grăniceri și, după caz, în comun cu autoritățile administrației publice locale, „să asigure realizarea acțiunilor de lichidare a gardului de sârmă ghimpată de la hotarul Republicii Moldova cu România”. Potrivit documentului, până la sfârșitul lunii ianuarie urma să fie stabilit volumul de lucru și forțele ce vor fi implicate în executarea lucrărilor de lichidare, iar în lunile februarie-martie, serviciile speciale urmau să îndeplinească programul.

Lucrările au fost coordonate strict cu partea română și, cu sprijinul autorităților publice locale, Serviciul de grăniceri a finalizat lucrările planificate în termen, adică în prima jumătate a lunii martie.

Hotarul Republicii Moldova este limitrof pentru 11 raioane, sârma ghimpată fiind scoasă de la frontieră din 10 raioane. În raionul Cahul aceasta a fost demontată anterior. În total, au fost eliminați 360 kilometri de sârma ghimpată. Mulți entuziaști păstrează și astăzi fragmente din gard, fiind convinși că prețul lor simbolic și sentimental va crește odată cu trecerea vremii.

Multe localități de pe ambele maluri ale Prutului au organizat manifestări de sărbătoare cu ocazia demontării sârmei ghimpate. Oamenilor li s-a oferit posibilitatea să folosească pășunile mănoase din valea Prutului, iar alții au avut acces mult mai direct la terenurile agricole. Între timp, intră în vigoare și tratatul privind micul trafic la frontieră, care a accelerat relațiile de pe ambele maluri.

Presa europeană a comentat pozitiv, dar și cu vădită uimire, că între două țări care au în comun aceeași limbă, istorie și tradiție, s-a păstrat până în anul 2010 un gard de sârma ghimpată.

2001-2010

21 ianuarie 2005. Președintele României Traian Băsescu în vizită la Chișinău

21 ianuarie 2005. Președintele
României Traian Băsescu
în vizită la Chișinău

24 martie 2005. Parlamentul Republicii Moldova adoptă Declarația
cu privire la Integrarea Europeană a Republicii Moldova

12 septembrie 2007. Primul tanc petrolier acostează în portul Giurgiu-lești

7 aprilie 2009. La Chișinău are loc un protest de amploare, devastator și foarte straniu, urmat de represalii crunte

7 aprilie 2009. La Chișinău are loc un protest de amploare, devastator și foarte straniu, urmat de represalii crunte

8 octombrie 2009. La Chișinău își desfășoară lucrările
summitul Comunității Statelor Independente

10 februarie 2010. A început demontarea sârmei ghimpate de la Prut

11 martie 2011. Joe Biden la Chișinău: „Poate aveți o țară mică, dar faceți lucruri mari”

La 11 martie 2011, Joe Biden, vicepreședinte al Statelor Unite ale Americii, s-a aflat într-o vizită la Chișinău. Acest eveniment nu era întâmplător. Odată cu preluarea puterii de către Alianța pentru Integrare Europeană, Republica Moldova a transmis semnale clare că dorește reforme și apropiere fermă de Uniunea Europeană. Adică Chișinăul articula puternic ideea că a ales modelul occidental de dezvoltare.

După întâlnirile de protocol cu liderii Alianței și conducerea statului, Joe Biden a ținut un discurs magistral în scuarul Teatrului de Operă și Balet în fața miilor de cetățeni.

Vicepreședintele SUA din start a demonstrat o cunoaștere profundă a contextului regional în care evoluează țara noastră, dar a și punctat problemele nevralgice cu care ne confruntăm. Era clar că timp de decenii adevăratele transformări erau doar mimate și încercarea făcută de noua guvernare de a accelera procesele, suscită dificultăți serioase. „Reformele sunt dureroase, dar odată cu ele va crește economia și vor veni investițiile”, a punctat Joe Biden.

Vicepreședintele american i-a asigurat pe moldoveni de sprijinul Statelor Unite ale Americii pe calea reformelor democratice și integrării europene.

Înaltul demnitar al Casei Albe le-a spus moldovenilor că trebuie să fie mândri de ceea ce au realizat până acum. „Poate aveți o țară mică, dar faceți lucruri mari”, a confirmat vicepreședintele american.

Biden i-a încurajat pe moldoveni să continue calea reformelor democratice și a integrării europene, asigurându-i că Statele Unite le vor fi alături pe acest drum.

Joe Biden nu a ezitat să abordeze și spinoasa problemă a raioanelor de est ale Moldovei. Statele Unite vor fi alături de Moldova în dezlegarea acestui conflict înghețat și va ajuta Republica Moldova să găsească soluții. Washingtonul va acționa ferm pentru ca Republica Moldova să-și mențină suveranitatea și integritatea teritorială, iar negocierile pentru reglementarea transnistreană trebuie să reînceapă cât de curând. „Viitorul Transnistriei se află în interiorul Republicii Moldova și al comunității europene”, a declarat Joe Biden.

2 iulie 2014. Parlamentul Republicii Moldova ratifică Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană

Pentru Republica Moldova apropierea de Uniunea Europeană are avantaje evidente. În primul rând, este vorba despre o piață enormă și cu o capacitate mare de plată pentru produsele moldovenești. În al doilea rând, UE are o politică comercială predictibilă și aici nu există obstrucționări din motive politice pentru produsele noastre. În al treilea, spațiul european a devenit o destinație preferată pentru forța de muncă moldovenească și pentru turism.

Dar cel mai important lucru este necesitatea asumării de către țara noastră a reformelor privind separația puterilor, crearea instituțiilor democratice independente, respectarea drepturilor omului și edificarea unei economii de piață funcționale, bazate pe principiul concurenței libere.

Eforturile Chișinăului de a se alinia standardelor europene au prins contur odată cu lansarea Parteneriatului Estic în mai 2009. Șase foste republici sovietice - Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina au intrat într-un program preferențial de reforme care creau anumite compatibilități cu UE.

La summitul Parteneriatului Estic de la Vilnius era planificată parafarea Acordului de Asociere cu UE de către Georgia, Moldova și Ucraina. În ultimul moment, după presiuni externe puternice, Kievul și-a suspendat decizia de a semna documentul. Georgia și Moldova au parafat Acordul, adjudecându-și, în plus, un Acord de liber schimb, care deschidea în fața economiilor sale modeste o piață uriașă și perspective esențiale de integrare economică în spațiul comunitar.

Textul Acordului a fost ulterior tradus în limbile oficiale ale statelor membre. În interval de aproximativ 6 luni, toate țările-membre ale UE au aprobat Acordul de la Vilnius.

La 28 iunie 2014, Cabinetul de miniștri a aprobat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană, pe de altă parte, semnat pe 27 iunie 2014 la Bruxelles.

La 2 iulie 2014, Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost ratificat în plenul Legislativului.

În favoarea documentului s-au pronunțat 59 de deputați din totalul de 101. Opoziția comunistă a părăsit sala de ședințe, înainte ca proiectul să fie supus votului. Socialiștii au votat împotriva. Votul a fost unul nominal. Fiecare deputat a anunțat de la microfon care este opțiunea sa de vot.

Șeful statului, Nicolae Timofti, a avut o atitudine tranșantă în favoarea Acordului. Din păcate, evoluția evenimentelor ulterioare n-a permis o ascensiune rapidă a Republicii Moldova către obiectivele propuse. Factori importanți externi, sabotarea internă din partea anumitor forțe politice, devalizarea sistemului bancar și alte fenomene negative au depreciat imaginea țării și au limitat parcursul, care părea inevitabil.

24-25 februarie 2015. Klaus Iohannis întreprinde o vizită oficială la Chișinău

Pe data de 24 februarie 2015 președintele României Klaus Iohannis a întreprins o vizită în Republica Moldova la invitația omologului său de la Chișinău Nicolae Timofti.

Această vizită a fost practic anunțată încă în perioada scrutinului, atunci când staff-ul lui Iohannis, într-o conferință de presă, a anunțat că prima vizită peste hotare, noul șef al statului român o va întreprinde în Republica Moldova.

Totuși, vizita la Chișinău n-a putut fi organizată imediat după învestirea noului șef de stat român. În Republica Moldova, la finele anului 2014, s-au desfășurat alegeri parlamentare, iar noul guvern Gaburici a fost investit doar pe 18 februarie 2015.

Vizita s-a desfășurat pe 24 și 25 februarie și a avut o agendă cuprinzătoare și foarte bine calculată.

În capitala Republicii Moldova, Klaus Iohannis a purtat o convorbire îndelungată cu omologul său Nicolae Timofti. Presa menționa la acel timp

că discuțiile au avut un caracter cordial și s-au axat pe rolul României în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. Klaus Iohannis a promis ferm că în discuțiile pe care le va avea cu cancelariile occidentale va aborda chestiunile privind parcursul european al țării noastre și va promova necesitatea unui sprijin substanțial pentru reformele de la noi. Au mai fost puse în discuție și relațiile economice bilaterale aflate în plină ascensiune și alte aspecte ale relațiilor moldo-române.

Klaus Iohannis pe parcursul vizitei a mai avut întâlniri cu prim-ministrul Chiril Gaburici și președintele Parlamentului Andrian Candu. Au urmat discuțiile cu liderii partidelor parlamentare.

Președintele României a vorbit și despre contextul regional complicat, având în vedere relațiile ruso-ucrainene din perspectiva anexării Crimeii și războiul din Donbas, și necesitatea consolidării statalității Republicii Moldova. Șeful statului român a menționat că „trăim vremuri tulburi, chiar la granițele noastre, o perspectivă care complică și mai mult strădaniile Republicii Moldova... În actualul context regional, marcat de instabilitate, este de datoria României să contribuie la garantarea perspectivei europene a Republicii Moldova. Pentru noi, sprijinul acordat Republicii Moldova nu se rezumă doar la cel instituțional. Este vorba despre o adâncire a cooperării pe toate planurile „, a punctat Klaus Iohannis.

13 noiembrie 2016. Igor Dodon este ales Președinte al Republicii Moldova

După o pauză de 20 de ani, la 30 octombrie și 13 noiembrie 2016 au avut loc alegerile prezidențiale prin vot direct și general ale președintelui Republicii Moldova.

În 2016 se schimbă interesul politic și rolul de promotor al ideii îi revine Curții Constituționale. Acest rol putea fi interpretat cu mai mult profesionalism, însă ceea ce a urmat a uimit mulți specialiști notorii în materie de constituționalism. Pe neașteptate și într-un mod total amatoricesc de interpretare a normelor constituționale, Curtea ordonă «revigorarea» legii privind modul de alegere a președintelui.

În toamna anului 2016 am revenit la alegerea șefului statului prin vot direct de către populație. Primul tur al scrutinului a fost stabilit pentru 30 octombrie.

Rezultatele primului tur nu necesită prea multe comentarii:

Mihai Ghimpu	Partidul Liberal	25,490	1.80%
Iurie Leancă	Partidul Popular European din Moldova	44,065	3.11%
Dumitru Ciubașenco	Partidul Nostru	85,466	6.03%
Maia Sandu	Partidul Acțiune și Solidaritate	549,152	38.71%
Igor Dodon	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	680,550	47.98%
Silvia Radu	candidat independent	5,276	0.37%
Maia Laguta	candidat independent	10,712	0.76%
Ana Guțu	Partidul “Dreapta”	2,453	0.17%
Valeriu Ghilețchi	candidat independent	15,354	1.08%
Andrei Năstase	Platforma “Demnitate și Adevăr”	s-a retras din competiția electorală	
Inna Popenco	Mișcarea “Ravnopravie”	exclusă la cererea CEC, în baza deciziei judecătorești	
Marian Lupu	Partidul Democrat din Moldova	s-a retras din competiția electorală	

Astfel, competiția adevărată urma să se dea în turul doi între doi candidați cu programe și concepte diametral opuse, Igor Dodon și Maia Sandu. Aceste două opțiuni reflectau fidel situația reală din societate și sondajele împărțeau aproximativ egal intențiile de vot, cu un neînsemnat avans pentru Maia Sandu.

Socialistul Igor Dodon, dintre toți candidații stângii din trecut, afișa în cel mai direct, abuziv și ostentativ mod orientarea spre Rusia, iar în anumite momente chiar devenea obedient și ridicol. Se comporta de parcă Republica Moldova era o gubernie rusească și nu un stat independent. Pe de altă parte, Maia Sandu, liderul Partidului Acțiune și Solidaritate, formulase un program bazat pe ideea reconstrucției țării în baza unui model european și luptei cu corupția, vârf de lance în demersul ei electoral.

Procesul electoral, îndeosebi intervalul dintre turul întâi și doi, a atestat un război informațional murdar împotriva Maiei Sandu, implicarea ilegală, fățișă a Mitropoliei Moldovei în agitație pentru Dodon și defăimarea contracandidatului său, și turismul electoral plătit cu participarea organizată a cetățenilor din stânga Nistrului. Chiar dacă sondajele acreditau o victorie la limită a Maiei Sandu, rezultatul a fost unul în favoarea lui Igor Dodon. Socialistul Dodon a acumulat 52,11% din sufragii, iar liderul PAS, Sandu - 47,89%. După cum și era de așteptat, echipa Maiei Sandu a atacat decizia Comisiei Electorale Centrale la Curtea Constituțională. Erau invocate mai multe încălcări, printre care limitarea dreptului la vot pentru diasporă, organizarea turismului electoral pentru cetățenii din stânga Nistrului și implicarea abuzivă în procesul electoral a Mitropoliei Moldovei.

Curtea Constituțională a fost în fond de acord că au existat încălcări serioase ale Codului Electoral, însă, în mod previzibil, a considerat că „observațiile expuse nu sunt de natură să determine o altă concluzie decât aceea la care a condus examinarea susținerilor formulate și a probelor prezentate de autorii cererii pentru anularea alegerilor. Frauda invocată constituie, în realitate, așa cum rezultă din aceste probe, o serie de elemente secvențiale care nu au format un fenomen cu vocația de a schimba voința alegătorilor, în sensul unei modificări a atribuirii mandatului „.

În continuare Curtea Constituțională declară că «cererea de anulare a alegerilor desfășurate în turul doi de scrutin la data de 13 noiembrie 2016, pentru funcția de președinte al Republicii Moldova, a fost respinsă.

17 octombrie 2018. Are loc vizita președintelui Turciei Recep Tayyip Erdogan în Republica Moldova

Vizita președintelui turc Recep Erdogan în Republica Moldova a fost pregătită de ambele părți minuțios și avea atât pentru Ankara, cât și pentru Chișinău, o încărcătură simbolică puternică. Igor Dodon ducea o lipsă acută de întâlniri la nivel înalt, iar vizitele prea dese la Moscova îi incomodau chiar și pe ruși. Era nevoie de o vizită de asemenea rang pentru a fortifica imaginea lui Dodon de șef de stat apreciat de marile țări ale lumii.

Pe de altă parte, Erdogan avea relații mai tensionate cu partenerii europeni și americani, care îi imputau încălcarea drepturilor omului și procurarea rachetelor rusești, chiar dacă Turcia este membru NATO.

Iată cum a comentat această vizită analistul Alexei Tulbure: „După mine, această vizită marchează începerea unei noi etape în istoria țării, unei epoci neeuropene și totul, inclusiv vizita unui lider care a ajuns la reputația de conducător autoritar, un nou dictator al Orientului, această blocare a orașului în cele mai proaste tradiții ale unor regimuri nedemocratice, duce la acest gând”, a afirmat analistul.

Deputatul socialist Grigore Novac spunea că Republica Moldova nu a fost vizitată de un demnitar turc de așa nivel din anul 1994. „Noi considerăm că Turcia este un partener destul de important pentru Republica Moldova, având în vedere investițiile pe care le aduce în țara noastră prin diferite proiecte de sănătate, sociale etc.”, susținea politicianul. Potrivit lui, în ultimii ani turcii au implementat în Republica Moldova proiecte de peste 500 de milioane de dolari.

Putem afirma cu certitudine că vizita lui Erdogan a fost minuțios pregătită. În urma semnării acordurilor bilaterale, cetățenii Republicii Moldova vor putea călători în Turcia doar cu buletinul de identitate, iar transportatorii de mărfuri nu vor mai avea nevoie de autorizații pentru a tranzita Turcia, în conformitate cu prevederi ale celor cinci noi acorduri bilaterale semnate la Chișinău, în prezenta președintelui Turciei, Recep Tayyip Erdogan, și a premierului moldovean Pavel Filip.

Un alt acord semnat prevedea că militarii din ambele țări vor fi instruiți la locul de muncă, vor efectua vizite de lucru, vor participa la exerciții comune și alte activități sociale și culturale.

Acordul de cooperare în domeniul tineretului și sportului promova cooperarea dintre organizațiile de tineret și cele sportive prin realizarea diverselor proiecte comune, efectuarea unor schimburi de experiență în domeniul siguranței în sport, în scopul derulării de evenimente sportive comune, dar și a promovării femeilor în sport.

La briefingul său de la Chișinău, Erdogan a precizat că Moldova și Turcia sunt două popoare prietene, iar declarația de parteneriat strategic semnată va contribui în continuare la consolidarea acestei relații.

Demnitarul turc s-a mai referit și la proiectul reabilitării clădirii Președinției Republicii Moldova, menționând că nu înțelege natura comentariilor negative care se fac la acest subiect.

Președintele turc s-a deplasat și la Comrat unde a salutat cele câteva mii de găgăuzi adunați în centrul capitalei autonomiei. Atât oaspetele, cât și autoritățile locale au menționat ajutorul oferit de Turcia găgăuzilor și au subliniat apropierea cultural-lingvistică dintre turci și locuitorii autonomiei.

19 februarie 2019. Demarează construcția celui de-al doilea segment al gazoductului Iași-Ungheni-Chișinău

Securitatea energetică a Republicii Moldova a constituit în permanență o temă sensibilă pentru statul nostru. Acest lucru a fost demonstrat în mod pregnant în timpul conflictului din raioanele de est ale țării. Pentru mai multe zile, Federația Rusă în primăvara-vara anului 1992 întrerupea livrările contractate de gaze naturale și energie electrică. Au urmat ani de zile în care gazele naturale erau utilizate în calitate de instrument de șantaj. Atunci când președintele Voronin a refuzat să semneze planul Kozak, care prevedea federalizarea de facto a Republicii Moldova, gazele rusești au început brusc să se scumpească. Guvernarea comunistă, care declarase prioritatea integrării europene, a abordat, în premieră, necesitatea diversificării surselor energetice.

După ani de tatonări și tergiversări, în 2013 au fost finalizate negocierile Republicii Moldova cu România pentru începutul construcției gazoductului Iași-Ungheni-Chișinău. Această conductă trebuia să interconecteze rețelele de gaze din România și Republica Moldova, asigurând țării noastre acces la piața energetică europeană. Urmau să fie construiți 16 km de gazoduct pe partea românească și 11 km pe teritoriul Republicii Moldova și o porțiune de subtraversare a râului Prut de 700 de metri. Se aștepta ca

primul segment al gazoductului să aibă o capacitate de 500 mln metri cubi de gaze naturale, urmând al doilea segment cu capacitatea maximă de 1,5 miliarde de metri cubi de gaze. Această cantitate acoperea necesitatea de gaze a Republicii Moldova. La 27 august 2013 au demarat lucrările, iar la 27 august 2014 a fost inaugurat gazoductul Iași-Ungheni, prima parte a proiectului.

La 19 februarie 2019 a început construcția celui de-al doilea, și cel mai important, segment de gazoduct, Ungheni-Chișinău cu lungimea de 120 km. Din start, de construcția și funcționalitatea gazoductului era responsabil Operatorul Național de Transport gaze naturale „Transgaz” din România. Din anul 2018, „Transgaz” deține întreprinderea de stat „Vestmol-dtransgaz” din Moldova prin compania „Eurotransgaz”. Anume aceasta administrează întregul gazoduct Iași-Chișinău.

Uniunea Europeană a susținut întotdeauna țara noastră în eforturile de sporire a securității aprovizionării, atât cu gaze, cât și cu energie electrică. UE a alocat pentru construcția primei faze a proiectului gazoductului Iași-Ungheni, un grant în valoare de 7 milioane de euro, pe lângă valoarea totală a proiectului de 26 milioane de euro. De asemenea, asistența a fost exprimată și prin finanțarea unui studiu de fezabilitate pentru următoarea etapă a proiectului – construcția unei ramuri de la Ungheni până la Chișinău. Comisia Europeană a acordat granturi – 46,3 milioane de euro – pentru construcția gazoductului Onești-Gherăești-Lețcani în România, în cadrul programului operațional „Big Infrastructure”.

Gazoductul Iași-Ungheni-Chișinău a fost finalizat la începutul lunii august 2020. Inaugurarea era planificată pentru 27 august, Ziua Independenței. Prim-ministrul Republicii Moldova Ion Chicu i-a făcut o invitație omologului său de la București, Ludovic Orban, să participe la inaugurare, însă această acțiune a fost contramandată.

2011-2020

11 martie 2011. Joe Biden la Chişinău

2 iulie 2014. Parlamentul Republicii Moldova ratifică
Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană

2 iulie 2014. Parlamentul Republicii Moldova ratifică
Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană

24-25 februarie 2015. Klaus Iohannis întreprinde o vizită oficială la Chișinău

17 octombrie 2018. Are loc vizita președintelui Turciei
Recep Tayyip Erdogan în Republica Moldova

19 februarie 2019. Demarează construcția celui de-al doilea
segment al gazoductului Iași-Ungheni-Chișinău

15 noiembrie 2020. Maia Sandu câștigă detașat
alegerile prezidențiale din Republica Moldova

15 noiembrie 2020. Maia Sandu câștigă detașat alegerile prezidențiale din Republica Moldova

După alegerile prezidențiale din 2016, în societate s-a instalat o pace relativă, deoarece o bună parte din cetățeni contestau legalitatea rezultatelor alegerilor pentru funcția de șef al statului. Să amintim că echipa Maiei Sandu a contestat rezultatele scrutinului prezidențial la Curtea Constituțională. Însă, în cele mai dubioase tradiții ale justiției moldave, Înalta Curte a recunoscut implicarea ilegală a Mitropoliei Moldovei în alegeri, organizarea remunerată a turismului electoral din raioanele de est și zădărnicierea exprimării dreptului la vot pentru o parte a cetățenilor din diasporă, însă, până la urmă, a conchis că aceste încălcări n-au viciat rezultatul final.

Prestația lui Igor Dodon în cei patru ani de mandat nu prea a lăsat loc de afirmare în funcția de șef de stat. Lupta cu corupția și întoarcerea miliar-
dului furat au fost doar mimate. Penetrarea masivă a pieței de desfacere rusești pentru produsele moldovenești a fost doar o iluzie. Dimpotrivă, exporturile Moldovei pe piața Uniunii Europene au crescut constant, iar spre Rusia s-au diminuat.

Maia Sandu a avut o prestație notorie atât în funcția de premier, cât și în opoziție. Ușurința cu care socialiștii lui Dodon au demis-o pe Sandu din funcția de premier a avut un efect de bumerang. Dodon și-a asumat întreaga responsabilitate pentru guvernare, iar aceasta era percepută deloc pozitiv de cetățeni.

Candidatul Partidului Acțiune și Solidaritate acumulasе către alegeri un capital solid de încredere. Capitolul principal la care Sandu plusa în fața lui Dodon era profesionalismul și echilibru în demersul său public. Nici la o etapă liderul PAS n-a putut fi învinuită de populism, enunțuri radicale și atacuri asupra unor grupuri sociale sau etnice. Echilibru era cuvântul de ordine care o distanța puternic pe Sandu de Dodon. Iar acest echilibru, numit cândva de experții francezi în alegeri ca „forța liniștită”, de regulă, a adus victorii celor care urmau acest percept.

Un alt factor care contribuia la creșterea șanselor Maiei Sandu în alegeri era credibilitatea. Contracandidatul său nu-și îndeplinise aproape nimic din ce vocifera în alegerile din 2016, iar Sandu era extrem de atentă în pro-

misiuni, lucru care mai degrabă generează încrederea oamenilor.

Și poate cel mai important aspect al creării unei imagini pozitive pentru Sandu era faptul că o femeie declară fără umbră de frică război unui sistem oligarhic corupt, care acaparase toate instrumentele statului și pe care le putea folosi pentru distrugerea oponentilor săi. Acest curaj genera respect și chiar admirație.

Către startul campaniei prezidențiale, în Republica Moldova se instalase o atmosferă de simpatie față de Maia Sandu și o neîncredere față de Dodon.

Primul tur al alegerilor prezidențiale a avut loc la 1 noiembrie. Puzderia de figuranți care îndeplineau rolul de candidați la funcția de șef al statului n-a permis o victorie clară a Maiei Sandu chiar din primul tur. Multe voturi s-au risipit, iar prezența joasă a generat un rezultat sub așteptări. Procentele acumulate de către figuranți demonstrează cum orgoliile sau angajamentele au transformat primul tur într-un joc pueril și păgubos pentru cei care pretindeau a fi numiți politicieni.

Astfel, în turul întâi primele două locuri au fost ocupate de către Maia Sandu, cu 36,6%, și Igor Dodon – cu 32,6%. Dacă este să ne raportăm la atmosfera din țară, era un rezultat nesperat de bun pentru Dodon.

Turul doi a fost marcat de o mobilizare fără precedent al susținătorilor Maiei Sandu. Acest lucru a fost sesizat pe parcursul întregii zile de 15 noiembrie, atunci când de la o oră la alta se înregistra o prezență sporită la vot. Diferența de aproape 10 la sută de participare, în turul doi față de primul, făceau clare rezultatele finale. Și în diasporă s-a înregistrat o mobilizare exemplară, creșterea prezenței la vot fiind substanțială.

Rezultatele care veneau la Comisia Electorală Centrală, chiar din primele minute după închiderea secțiilor de votare, nu lăsau loc de echivoc. Maia Sandu acumula masiv voturi chiar și în raioanele în care tradițional domina stânga comunisto-socialistă. Nici nu se termina ziua de 15 noiembrie, că victoria categorică a Maiei Sandu devenise realitate. Scorul era cel previzibil, dar pentru o Moldovă patriarhală și nostalgică era totuși o veritabilă revelație.

Primul discurs al Maiei Sandu, imediat după anunțarea victoriei sale ca-

tegorice, a fost construit în aceeași cheie ca și toate demersurile electorale anterioare – *maximul de echilibru și realism și evitarea promisiunilor populiste*. Printre altele, președintele ales a menționat că: „În aceste zile ne confruntăm cu foarte multe probleme. Situația este proastă în cam toate domeniile. Ne aflăm într-o criză sanitară și economică foarte mare, iar țara a fost izolată pe plan internațional din cauza iresponsabilității autorităților. Oamenii au fost privați de ajutoare, iar fărâdelegile continuă fără nici o opreliște. Nu vom putea rezolva toate problemele într-o zi, printr-o minune. Dar putem și trebuie să întreprindem acțiuni zi de zi, pas cu pas, așa încât oamenii să simtă schimbări spre bine cât mai curând. Și exact asta îmi propun să fac din prima zi de mandat”.

Și dacă un an-doi în urmă părea că dominația oligarho-mafiotică va rămâne instalată peste Moldova încă ani buni, atunci în dimineața zilei de 16 noiembrie oamenii s-au trezit cu o speranță justificată în venirea timpurilor mai bune, mai corecte și mai curate.

Cuprins

Interviu cu Alexandru Arseni, profesor universitar, doctor habilitat în drept constituțional, deputat în Parlamentul de prima legislatură (1990-1994).	5
Interviu cu Anatol Țăranu, deputat în două legislaturi, semnatar al Declarației de Independență, Ambasador, doctor în istorie.....	9
Interviu cu Mircea Rusu, deputat în primul Parlament ales în mod democratic, semnatar al Declarației de Independență	13
Interviu cu Nicolae Misail, votant al Declarației de Independență, deputat în primul Parlament ales în mod democratic.....	16
17 aprilie 1990. Își începe lucrările primul Parlament ales în mod democratic - Parlamentul Independenței.....	20
27 aprilie 1990. Parlamentul Republicii Moldova adoptă drapelul de stat - Tricolorul.....	22
6 mai 1990. Podul de flori - o poartă deschisă spre o lume nouă	23
25-31 mai 1990. Parlamentul aprobă o concepție nouă despre guvern și îl alege în calitate de prim-ministru pe Mircea Druc	25
23 iunie 1990. Parlamentul de la Chișinău adoptă Declarația cu privire la Suveranitatea Republicii Moldova.....	26
3 noiembrie 1990. Parlamentul adoptă Stema de Stat a Republicii Moldova	27
Declarația de Independență a Republicii Moldova: testament politic și moral al unei generații de sacrificiu	28
8 decembrie 1991. Mircea Snegur este ales în funcția de Președinte al Republicii Moldova prin scrutin general	30
4 iunie 1991. Este creată Banca Națională, instrument fundamental pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova	32
August 1991: Cronica unei lovituri de stat eșuate	33
3 septembrie 1991. Sunt puse bazele legale a creării Armatei Naționale	36
2 martie 1992. Regiunea secesionistă din estul Republicii Moldova provoacă un conflict armat de proporții	37
2 martie 1992. Republica Moldova devine membru al Organizației Națiunilor Unite.....	39
18 februarie 1992. Întâlnirea istorică a președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur cu președintele SUA George Bush	40

29 noiembrie 1993. În Republica Moldova este introdusă valuta națională – leul moldovenesc	42
29 iulie 1994. Este adoptată Constituția Republicii Moldova.....	45
30 ianuarie 1995. Întâlnirea președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur cu președintele Statelor Unite ale Americii, Bill Clinton	47
13 iulie 1995. Republica Moldova devine membru al Consiliului Europei	49
15 ianuarie 1997. Investirea lui Petru Lucinschi în funcția de președinte al Republicii Moldova	50
16 ianuarie 1998. Sfințirea Clopotniței Catedralei Nașterii Domnului din Chișinău.....	52
21 ianuarie 2005. Președintele României Traian Băsescu în vizită la Chișinău	62
24 martie 2005. Parlamentul Republicii Moldova adoptă Declarația cu privire la Integrarea Europeană a Republicii Moldova	63
La 12 septembrie 2007 primul tanc petrolier acostează în portul Giurgiulești.....	65
18 ianuarie 2009. Poetul Grigore Vieru moare în urma unui accident grav de circulație.....	66
7 aprilie 2009. La Chișinău are loc un protest de amploare, devastator și foarte straniu, urmat de represalii crunte.....	66
8 octombrie 2009: La Chișinău își desfășoară lucrările summitul Comunității Statelor Independente.....	69
10 februarie 2010. A început demontarea sârmei ghimpate de la Prut.....	71
11 martie 2011. Joe Biden la Chișinău: „Poate aveți o țară mică, dar faceți lucruri mari”	81
2 iulie 2014. Parlamentul Republicii Moldova ratifică Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.....	82
24-25 februarie 2015. Klaus Iohannis întreprinde o vizită oficială la Chișinău	83
13 noiembrie 2016. Igor Dodon este ales Președinte al Republicii Moldova	84
17 octombrie 2018. Are loc vizita președintelui Turciei Recep Tayyip Erdogan în Republica Moldova.....	86
19 februarie 2019. Demarează construcția celui de-al doilea segment al gazoductului Iași-Ungheni-Chișinău	88
15 noiembrie 2020. Maia Sandu câștigă detașat alegerile prezidențiale din Republica Moldova.....	96

REPUBLICA MOLDOVA: TREI DECENII DE INDEPENDENȚĂ